КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ЕРА, 1 июнь. 1967 шу. № 64 (4389). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Интернациональни КХЕТАМ

Вай мехка халкъаш Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъе итт шу дизара накъадолх низ бола барттайна, дукхача къамех латта дезал а болаш, цIаккха а ца хиннача тайпара Коммунистически партена гонахьа кхотаденна. Уйлаши дагалаттараши юкъара долаш, массане а къахьега лог урaзтта ба берригача къамех бола нах. Уж патриотически тIакхача гIертараш къаьгта хьахьокх «Правдан» кхыча газетийн оагIонаш тIа араладьннача союзни республикаша Советий Iаьлала сий долча юбилейна хеталаьча лакхалча декхараша уж. декхараш кхоачашдарах деш долча хоамаша.

СССР-а халкъий дохаргIоаца социалистически вошал чIоагIIар ах бIаь шера баьча турпалча наьхкъа эгтара а тIехъярех цхьа итог я, социализмана карагIаьнна эггара а доккхагIа дола хIама да. Вай Даьхе дегIаахара исторически опыто бизза а берригa a гучабоакх бIаьшерашка хьалоагIа къамий дош къоастадара бола социалистически строя лоархIам. Къамий цхьатарра политически бокъо хилари къамий советски пачхаьлкхе хьаяри Iалашдарал совгIа социализмо вIадаькхар уж хьалха экономически культурнии нийсхо йоацаш хилар, цар материальнии духовнии низаш чIоагIа дегIадоаладир. Къамаш тоалалар, уж вIаши гаргоазар, уж экономически культурнии юкъара лакхдалар—ишттa ба СССР-а халкъий вежарий дезал дегIаахарен чIоагIбаларен никъ. Цунах латт вай парте ленински къамий политика чулоацами цун вахаре бола низи.

Коммунизмага болача новкъа хIара гIа массаза боакх социалистически къамаш тIа-гIа дукхагIа шоайла кхоталу, шерагIа а дукхагIа а йовайтар цар вIаший шоаш хьаяь материальнии духовнии ганзаш. КПСС XXIII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяр, пятилетка кхоачашъяр дерригача советски халкъий юкъара гIулакх да. Цо кхы а айхагIа вIашагIтох къамаш, чIоагIбу цар вIаши юкъе латта тешами доттагIали, культура, морала, быта юкъара белгалонаш хьахулгеи чIоагIлулгеи сихлу. Халкъий доттагIал чIоагIлара боккха лоархIам болаш хилар укх тIеххьарча шерашка боахам буллачеи культура лакхъечеи союзни республикай бокъонаш шеръяр.

Вай интернационалисташ да. Цу ленински дешаша къоастаю вай социалистически идеологе эггара тIех йола башхалои советски сага моральни юхьа керттерчарех цхьа белгалои. Парте халланза йоакхо ю дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка а мехка чухь вIаший гIулакхаш леладара хьакъехьа а бIубенна бола интернационалисташ беш къахьегамхой идейни чIоагIбара. КПСС XXIII-ча съездо еррига партийни комитеташ декхарийла яьй тIехьа тIайоагIача хана а ленински къамий политика цахадлаш дIакхахьа беррига советски нах советски патриотизма уйланца. СССР-а халкъий дикагIйола, прогрессивни къамий традицеш лоархIаш хиларца кхетам бала.

Интернациональни кхетам къахьегамхошта коммунистически кхетам баларах доалла дIадаккха йиш йоаца дакъа да. Цо дIалех еррига партийни организацешкара социалистически интернационализма принципаш чIоагIа а халланза а чакхъяхар, бахача наьха къамий башхалоний терко а еш, дуккхача наха юкъе кIоаргга а цхьа лостам болаш а идеологически болх бар.

Iалаьмате боккха лоархIам болаш да цхьана къахьегар. хIама кхоллара декхараш цхьана къоастадар. Социалистически общества башхалонех цаI я вIаший уллув а этта, барттайна тайп-тайпарча халкъий викалаш болх беш йола дуккха коллективаш хьахилар. Иштта дуккхача къамех болча нахах вIашагIкхийттача коллективай партийни организацеша тешаргволаш бакъду производстве халланза цхьана болча цу наха юкъе хьаькъалша беча кхетама балхо наьха шоаш цхьа дезал хиларах йола уйла хьахулийтилга. Къахьегама доттагIлеи уйланои вIаший юкъе беннача тешамои чIоагIъю социалистически яхь, масала, Белорусеи Узбекистанеи промышленноста къахьегамхой, Российски Федерацеи Украинай металлургий, Средни Азе республикай боамбий делаберий традиционни яхь, тайп-тайпарча республикай городий, районий, предприятей, гIишлоний яхь.

Коммунизм хьалъеча хIанзарча этапе кхы а чIоагIагIа лакхлургба советски культура санна йолча, интернациональни кхетам бала низ болча фактова лоархIам СССР-а халкъий культурай социалистически чулоацам дегIаахара эша хьалаш хьа а деш. Парте мамогга новкъостал ду уж культураш дIахо а вIаши гаргаозара, цар толашагIлар дIа-юха эцара. Цу беркатерча гIулакха лаьрхIа деш да вежарашха долча литературайи искусствайи декадаш, доттагIлеи кIираши деноши, кинофестиваламаш, вIаши хувцаш еш йола художественни выставкаш, спектаклаш, радиотелевизионни передачаш, газетий лаьрхIа йола номераш цхьана араханаш хилар. Духовни бувзама цу тайпарча формаех боала пайдеи толашагIлар цар дIа-юха эцареи эггара хьалхь тийша да еш йолча мероприятей лакха идейни боарам партийни организацешти творчески болхлошти Iалашбе харах.

Халкъий доттагIал советски литератураи искусстваи керттерчарех цхьа тема я. «Литература деналдола декхар да къахьегамхошта патриотически интернациональни кхетам балар» — йоахар КПСС ЦК-а СССР-а пичателий IV-ча съездага дахьийтача моаршал тIа. Из декхар кхоачашдара кIезига хIама даьлац вай литературай журналашеи, кхыча издательша. Кепайовзув, радио, телевидени, кино, театр декхарийла да леша а художественни образа низаша советски наха интернациональни кхетам балара кхы а хьинарегIа новкъостал де.

ХIанзарча хьалашка ленински къамий политика проблемаша дIахо йодача хана шоаш творчески тоаяр дIалех. Советий Iаьлала 50 шу дузаш хиларца дувзаденна цхьайолча республикай Iилмахоша кийчлу СССР-е къамий дош къоастадара юкъе дикагIарий опыт тIахургйола вай мехка халкъий чIоагIлуш латтача цхьоагIон сийлахь-боккха низи лоархIами гучабоаккхаргбола балхаш. ЛоархIам болаш да цу балхашка Iилма кIоаргалеицеи тешаргволаши социализма хьалашка къамаш вIаший гаргаозара закономерносташи наькъаши хьахьокхар.

Къахьегамхошта интернациональни кхетам бала йиш яц буржуазни идеологе моллагIча а гIулакхашта, национализмахи шовинизмахи юхедисарашта духьал, къам дIакъастареи из кхычарел тIех лерхIаш хилареи тенденцешца хьалда къовсам а ца лоаттабеш. Къамашцареи расашцареи цабезам доа ца луш хилар коммунизм кхетамца хьалъечун нравственни принцепех цаI я. Къамий юкъе вIаший долча гIулакхашта юкъера предрассудкаш, юкъарча гIулакха новкъарле еш дола гIулакхаши нраваши да йиш яц вай.

Советски нах чIоагIа тешаме ба халкъий доттагIлени вошален идеалашта. Ленински парте интернационализма уйланца кхетам луш хьалкхийнача цар бIарга са санна дорaю шоай социалистически цхьоагIо. Советски пачхаьлкхен шовзткъен итт шу дузаш хиларо дIахо а чIоагIъергъя из сийлахь-йоккха цхьоагIо, кхы а айхагIа кхотадергда социалистически къамаш коммунизм котъяккхара тIехьа цар доаттабеча къовсаме.

(29 мая арадаьннача «Правда» передовая).

1 ИЮНЬ—БЕРАШ ЛОРАДАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

«ЗIамагIа вола воша».
А. Кобиашвиле фотоэтюд.

МЕХКДАЬТТАХОЙ
Ерригсоюзни совещани

Самардийнахьа КПСС политически просвещене ЦIагIа хьайийллай СССР мехкдаьтта дахара министерства, мехкдаьттаи химически промышленноста болхлой профсоюза ЦК мехкдаьттаи газови промышленноста Iилма-технически общества Центральни правлене вIашгIтеха, экономически болх дикагIа тоабара хетаяь мехкдаьттахой Ерригсоюзни совещани. Грозне кхаьчаб производственни объединеней кулгалду болхлой, экономисташ, плановикаш, министерства, керттерча управленей викалаш, Iилма-тохкама а дешара а институтий, пачхаьлкхен банка сотрудникаш, республика партийни а профсоюзни а болхлой, промысловикаш, бурвикаш.

Лоацца къамаьл а даь, совещани хьайийллар СССР мехкдаьтта дахара промышленноста министра заместитела нов. А. М. Жданова. Хьалхарча дийнахьа ялх докладага ладийгIар. Планироване кердача система хьалашка мехкдаьтта дахара промышленноста организацешка экономически балха боарам лакхбара даькъерча декхарий хьакъехьа дийцар министерства планово-экономически отдела начальника нов. Е. Б. Гольперсона. Министерства планово-экономически управлене начальника заместитела нов. С. М. Левина ший доклад хетайир мехкдаьтта дахара промышленносте боахама реформа чакхъяккхарай отрасль планироване экономически стимулироване кердача системага яла кийчъяра хьакъехьарча декхараштеи. Кердача система хьалашка болхлошта материальни стимулировани яра керттерча принципех лаьца дийцар къахьегам, алапеш вIаштIехьдахареи болхлой кадрайи управлене начальника заместитела нов. В. Н. Нехаева. «Бурош деттара балхашта планировании финансировании ерга дикагIа вIаштIехьдахара, хьакъехьара бурув деттара предприятей балха опыт» яха доклад йир мехкдаьттаи газови промышленноста вIаштIехьяхареи экономикаи Ерригсоюзни бурув деттара балхий Iилма-тохкама института технико-экономически тохкамийи экономикаи лабораторе начальника, технически Iилмай кандидата нов. С. Г. Плотела. Мехкдаьтта дахара промышленноста предприятешти организацешти кердача система хьалашка финансировании кредитовании ярах лаьца дийцар министерства финансови управлене начальника нов. Б. В. Жаркова. Бурош деттара организацеш планироване экономически стимулироване кердача системага яхара керттерча декхарашта хетайир ший доклад планово-экономически управлене производства планироване керттерча фондех пайда ийбареи отдела начальника нов. А. Г. Шаповалова.

Совещани дIахо а болх беш я.

Эскара, Авиацена, Флота новкъостал дара ший лоIамерча ЦIеча Байракха орден лелаеча общества VI Ерригсоюзни съездага

Деза новкъостий!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето дIайха моаршал хоатт Эскара, Авиацена, Флота новкъостал дара ЦIеча Байракха орден лелаеча Ший лоIамерча общества ялхлагIча съезда делегаташка, цун берригача членашка.

Итташ миллионаш бола болхлой, колхозхой, гIулакхера нах, дешархой вIашагIкхийтта йолча Ший лоIамерча оборонни обществас боккха а пайдане а болх бу бахача наха юкъе военни знаней лардаш дIайоьлийташ, социалистически Даьхе лораяра советски нах кийчбеш. ТIехьа тIайоагIача тIехьенашта шоай тIема гIулакхаш къонахчала, майрала, турпалала хьокхам телаш хургболча Сийлахь-боккхача Даьхен тIема турпалашта юкъе кIезига нах бац оборонни обществас Iомабаь. ХIанз тIема низий мугIарашка сий долаш гIулакх деш болча дикагIча бIухоех дуккхачар тIема гIулакха хьалхара урокаш Iомайир ДОСААФ-а организацешка.

Ерригсоюзни оборонни общества дуккхача шерашка беш бола патриотически болх чIоагIа мах беш ба советски наха, эскареи халкъеи цхьоагIо хилара — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революцена карагIаьннача эггара а доккхагIчарех долча цу гIулакха дика хьокхам а ба из.

Коммунистически партеи Советски правительстваи дIакхухь вай мехка коммунизм хьалъяра эша дика хьалаш Iалашдара, социализма дунен система чIоагIъяра, дерригача дунеи тIа машар лорабараи чIоагIбараи тIаерзаяь йола машар беза арахьара политика.

Цхьабакъда дунен халкъашта юкъера кхоххам лакхлуча хьалашка, вьетнамски халкъа духьалара тIема интервенци американски империалисташа шеръеча, хана, хIаьта Малхбузерча Германе реваншистски низаш атомни герз бе долла гIертача хана дIахо а мехка обороноспособность чIоагIъе, советски наьха фийлал лакхъе, социалистически Даьй-мохк лорабара массаза а кийча хургболча уйланца уж кхетабе беза.

Уж декхараш кхоачашдеча боккха лоархIам болаш я ДОСААФ. Оборонни общество декхарийла я тIехьа тIайоагIача хана а партенеи правительстванеи пачхаьлкхен оборонни низ чIоагIбеча хьинаре новкъостал де, къахьегамхошта юкъе беча оборонно-массови балха боарам лакхбе, тIема низашта юкъе гIулакх дара кагирхой кийчбара къаьстта йоакхо е, советски наха военно-патриотически кхетам луча хьинаре дакъа лаца, оборонни халкъа боахамеи лоархIам бола дуккхача наьха технически профессей кадраш дикагIа кийчъе, военно-технически спорта тайпашта юкъе дукха нах хулгеи цар боарам лакхбелгеи Iалашде.

Оборонно-массови болх шербалари цун чулоацами вай хано дIа мадеххара хургболаш, дуккха нах юкъе бола къахьегамхой ший лоIамера военно-патриотически организаци хиларах тарра. ДОСААФ-а балха методаш тIагIертта эргаяьха тоае еза, юххьанцарча организацей хьинар лакхде деза, кадраш хоржилга, уж дIа-юха нийсъелга, царна кхетам лулга тоаде деза, общества еррига организацешка общественни хьисапе болх белга шерде деза, цар товзал Iомаяра материально-технически база чIоагIъе еза.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо еш хиларца дувзаденна дерригача халкъа политически кхетами къахьегама хьинари лакхденнача деношка болх беш я ДОСААФ-а ялхлагIа съезд. Берригача советски наьха а санна, дуккха миллионаш нах юкъе болча эскарах латтача оборонни общества члений патриотически декхар да КПСС XXIII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъеча, вай Даьхен экономически тIемеи низ чIоагIбеча керда толамаш даларца Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизар белгалдаккха.

КПСС Центральни Комитет чIоагIа тешаш я Эскара, Авиацена, Флота новкъостал дара Ший лоIамерча ЦIеча Байракха орден лелаеча общества организацеша кхыча общественни организацешца цхьана шоашта хьалхашка оттдаь декхараш толамца кхоачашдергхиларах а Советски пачхаьлкхен обороноспособность дIахо а чIоагIъяра дерригача халкъа гIулакха юкъе шоашкара доагIа дакъа лоацаргхиларах а.

Даькъала хийла вай низ бола социалистически Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз!

Даькъала хилда коммунизм хьалъеш доалла турпала советски халкъ!

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

ПАТРИОТИЗМАИ КЪОНАХЧАЛЕИ ШКОЛА
ДОСААФ-а VI Ерригсоюзни съезд хьайийлай

30 мае йоккхача Кремлевски Двореце ший болх дIаболабир Эскара, Авиацена, Флота новкъостал дара Ший лоIамерча общества VI-ча Ерригсоюзни съездо. Оборонни обществa, мехка къонахчалеи патриотизмаи школа я аьнача организаце, столице вайтар эзар совгIа делегат.

Съезда президиуме ва КПСС ЦК секретарь И. В. Капитонов, КПСС МГК халхара секретарь Н. Г. Егорычев, СССР-а оборона министра хьалхара заместителаш Советски Союза маршалаш И. И. Якубовский, М. В. Захаров, Советски Эскареи ТIемаФорда Флотеи Керттерча политически управлене начальник арме инарал А. А. Епишев, СССР-а оборона министра заместитель И. Х. Баграмян, ВЛКСМ ЦК хьалхара секретарь С. П. Павлов, Советски Союза маршалаш С. М. Буденный, К. К. Рокоссовский, ДОСААФ-а союзни республикай организацей кулгалхой, Хьалхашта юкъе я социалистически содружества мехкий оборонни спортивни организацей делегацеш.

Гулбеннача наха чIоагIа раьза хилла сийлеи президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро.

ЧIоагIа тIоараш тохарца могадаь тIайийнар гулбеннараша КПСС Центральни Комитето съезда дайта моаршал. Из Iодийшар И. В. Капитонова.

ДОСААФ-а Центральни Комитета балхах отчетни доклад йир оборонни общества ЦК председатела арме инарала А. Л. Гетмана.

Докладчико дувц йехка оборонно-массови болх дегIабоалабара партеи правительстваи беча боккхача теркамах. Цунна дола къаьгта тешал да дIадахача шера тIайийца «Эскара, Авиацена, Флота новкъостал дара Ший лоIамерча общества балха хьалахи из тоабарах долча гIулакхехи» КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советой баь сопам.

А. Л. Гетмана белгалдаьккхар, ДОСААФ-а VI-гIа съезд гулъеннай Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо еш хиларца дувзаденна советски халкъа политически кхетами къахьегама хьинари лакхденнача хьале, аьнна.

Ах бIаь шу дз вай мехка котало йоахаш цIе байракх лепа. Ах бIаь шу да советски халкъо Маркса, Энгельса, Ленина идеяш чакхйоаха. Советски халкъ айхха кхотаденна да Коммунистически партена гонахьа. цIаккха ца хиннача тайпара дог айденнеи хьинар долаши къахьег КПСС XXIII-ча съезда исторически решенеш кхоачашъяра. халланза чIоагIбу дунен тIа эггара хьалха хьахиннача социалистически пачхаьлкхен экономически оборонни низ. Социалистически Даьй-мохк лорабара къахьегамхой кийчбеча боккха лоархIам бола гIулакх де декхарийла я оборонни общество. Из гIерт вай ТIема Низаш хIара шера дикача кагирхошца хьалдиза. ХIанз эскаре гIулакх де вугача хIора вийлагIча зIамигача сага ДОСААФ-а организацешка Iомаяь военно-технически специальность я. Эскаре вигалехьа хIара зIамга саг минимум военни знанеш йолаши «Готов к защите Родины» яхача спортивни технически комплекса нормативаш дIаеннеи хургволаш гIулакх данза даргдац.

Халкъа боахама эша а военно-прикладной характер йола а дуккха нах юкъе болха технически профессеш къахьегамхошта Iомаярах дувцаш, докладчико хоам бу 1962—1966 шерашка 2700 эзар совгIа шофер, 900 эзар гаргга радиоспециалист, дуккха кхыбола электромеханикаш, мотористаш, кхыбола специалисташ кийчбаь хиларах.

Доклада тIа къаьстта моттиг хьалоац халкъа военно-патриотически кхетам балара дешо, эггара хьалха кагирхошта а луш. Цу гIулакха юкъе кIезига дакъа лоацац ДОСААФ-а, революционни тIемеи къахьегамеи традицей уйланца кагирхой кхета а беш. ХIаьта традицеш алхха истори кийна Iац. Традицеш яха а ях, дукхагIа хьа а хул вай деношка а болхлоша колхозхоша, интеллигенци къахьегаш хIама кхоллача а советски бIухой тIема гIулакха тIехь а. Таханарча ленна из турпалал йоа А. Л. Гетмана шерагIа дIахьокха еза, советски патриотизма, лакха фелал, империализмана классовой гоамал хилара, уйланца ДОСААФ-а членаш кхета а беш, советски ТIема Низаш дезаш хилареи уж лархIареи уйла царна чу а йовссаеш.

Доклада тIа анализ яьй ДОСААФ-а организацей спортивни балха. Халланза военно-технически спорт лелаеш бола общества членаш укх тIеххьарча пхе шера пхи миллион саг дукхагIа хилар. Къонача талантливи болча спортсменаша хьалдизад дунени мехкеи чемпионий мугIараш. Из иштта дале а, хIанз а массанахьа лакха бац вай хано дIадехачучга хьежжа хила беза спорта технически тайпай дегIаахара боарам. ДОСААФ-а комитетий керттерчарех цхьа декхар да спорт дуккха нах юкъе болаш хилар.

ХIанз мехка я ДОСААФ-а 290 эзар организаци. Бахача берригача наха юкъе беш болча оборонно-массови балха центр а хинна дIаотта еза царех хIара яр. Къаьстта терко тIаяхийта еза общества юрташкарча юххьанцарча организаце балха.

ДОСААФ къахьегамхой эггара дукхагIа нах юкъе болча общественни организацех цаI я. Цун дуккха а тайпарча балха юкъе дакъа лоацаш ийс миллион гаргга активист ва. Съезда трибуна тIара А. Л. Гетмана доккха баркал оал царна.

Отчета тIехьара дакъа кхеталаь да комсомолацара, профсоюзашцара, кхыйолча общественни организацешцара бувзамаш чIоагIдара дешашта.

Вай оборонни общества, аьлар ше чакхвоалаш А. Л. Гетмана, сий дола дуккхача шерашкара истори а традицеш а я. Парте халланза йоакхо еш хилар бахьан долаш ДОСААФ дегIаенай, организованно чIоагIъеннай, дуккха нах юкъе бола йизза йоа халкъа патриотически организаци а хина дIаэттай. Вай партенеи правительстванеи тешам лу дуккха миллионаш нах юкъе болча оборонни общества шийна хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Цул тIехьагIа ДОСААФ-а центральни ревизионни комиссе отчетни доклад йир цу комиссе председатела Г. Н. Калинниске.

(ТАСС).

ДоттагIала гIулакхаш дегIаахара белгало

КАБУЛ, 30 май. (ТАСС). Афгански кепайоазоно Iалаьмате боккха теркам тIаухийт тахан йолаеннача СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне официальни визита. Газеташа Н. В. Подгорне портреташ кепа а техад, шоай хьалхара статьяш веза советски хьаша вара хета а яьй. «Кабул таймс» яхача газето къоастам боллаш яз а яь, кепатехай СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела биографи.

«Анис» яхача газето «Вай веза хьаша» яхача статья тIа белгалдоах пачхаьлкхений деятелий визиташа мехкаш вIаший гаргаозарам машар чIоагIбараи гIо делга, «Афганистанои Советски Союзои, — белгалдоах газето, — шоай политически экономически системаш эрг-эрга йоллашехьа, шоаш доттагIал дола ши мохк ма хиллара, ах бIаь шера чухьа даим низаш тIеахийтад политически а экономически а доакъошкара шоай бувзамаш чIоагIдара».

Дерригача газеташа а кабульски радиос а дIакхайкаду Н. В. Подгорне визитах Афганистанаи Советски Союзаи юкъера доттагIала а дикача лоацахой а гIулакхаш леладелга дегIаахой а гIулакхаш леладелга дегIаахара исторе аргIанара белгало хургхиларах шоаш тешам бенна хилар.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ КХЫ А НИЙСЛУ

Еррига бIаьстан юхье юв культураш укх шера духхьала зяба тIа дIайийра оаха. Уж культураш 4500 гектар совгIа долча лаьтташка кхееш я совхоз юбилейни шера.

Ткъаь гектарагара дIа мел ийккха шекара свекла дIайийна лаьтта гектарникашта тIачIоагIдаь да. Юхедисар а тIачIоагIде хIанз нах лохаш да тхо.

Шекара свекла хIанз хьагучахьа дика хьахиннай. БIаьстан юхье дика къахьийгадар тха механизатораша. Январь, февраль бетташка Яндарерча, Аьлти-Юртарча, Пхьилекъонгий-Юртарча отделенешка хIара гектара 10—15 тонн кхоачийташ 300 гектара тIа кхо диллар. ХIара гектара тIа 2—3 центнер суперфосфат тесcай. ХIанз оасар деш ба гектарникаш. Царех цхьабараш шоай участкашка шозлагIа оасар де болабеннаб. Иштта прорывка еш латт кхашка. Дика къахьегарца белгалбаьннаб свекла кхею Бархаиоева Лиза, Торшхоева Iайшет. Цар соахка лакха толамаш даьхалар, хIаьта юбилейни шера цар тIанийна декхараш кхы а лакхагIа да. Цар участкашка хIатIаьнача свеклага хьежача шеко яц тIанийца декхараш цар толамца кхоачашдергхиларах. Уж хIанзале шоай участкашка свекла пийлхьяь баьннаб. Оасар а даьд.

Укх шера тха совхозо ялата лаьрхIа 1405 гектара тIеи, хIаьта силоса лаьрхIа 900 гектара тIеи дIайийнай хьажкIаш. Цул совгIа ахкан заманахьа хьайбашта моша доакъар хилийтар духьа планал совгIа кхы а 117 гектара тIа дIайийнай хьажкIаш. ХьажкIаш дIайийна бовлара бIарчча бутт ха ийшар тха механизаторашта. Уж балхаш гоалар бахьан цу хана йоачаш латтарца дувзаденна дар. Цул совгIа дерттIа техниках пайда эца вIаштIехьдаланзар. ХIара дийнахьа отделенешка 2—3 трактор йохар. Болх шин сменах лелабара механизатораш тоъац. Iай керда механизатораш кийчбаьб боахаме, хIаьта а кхоачамбалла бац уж тха бригадашка.

Йоачаш йолаеннаул тIехьагIа гурахьа культураш дIайийнача геттара чIоагIа дегIалера оасар. Цулухьа сихха нига техника а нах а дIахьожабаь къовсам боаржабе бийзар. Цу бахьанаша тIехьадаьхар кхашкара балхаш.

Культураш дIаювча, иштта царна обработка еча хана дика къахьегаш хиннаб тха механизатораш Хамхоев Габу, Часыгов Паша, Янарсанов Шахмарза, Эгиев Хьусен, Зязиков Урусхан, кхыбараш. Шоай балха нормаш даим тIеххоачашъеш хилар совгIа дикал лакха йолаш чакхдоах цар шоашта тIадилла гIулакх.

Гурахьа юш йола культураш укх шера 13850 гектара тIа кхею тха совхозо. Цох эзар гектара тIара бармукх ба, тIаккха кхыдар дерригa гурахьа дIадийна кIа да. Январь, февраль бетташка цу лаьтташка минеральни удобренешца подкормка яьй. Уж культураш дIайийнача 2930 гектара лаьтта хIара гектара тIа 1—1,5 центнер аммиачни селитра тессай.

Цхьабакъда, хий 122 гектара тIа мара дилладац оаха. Из болх дукхагIа чакхбаккха аьттув хургбар совхоза пагахьа санна боахаме йолча техникаха бизза пайда эца вIаштIехьдаьлча. «ДДН-45» яха хий детта барх! установка я отделенешка. Волаш ва хий декхара 25 квалифицированни болхло. Цу установках ахаш трактораш па хиларца пхьайолча хана болх ца беш латташ хул.

А. АМХАДОВ,
«Назрановский» совхоза керттера агроном.

ХЬУВКЪАДЕРГДА ЯЛАТАШ

БIарг сийрда боах йовкъаш йоацаш, юкъе сурепка IажагIа зиза ца гуш цхьатарра гурахьа дув ялат хьатIадаьннача Ачхой-Мартана районa «Самашкинский» яхача совхоза кхаша. Гуш да соахка гурахье а юбилейни шера ка болча культурай хьувкъам кхы а лакхбара совхоза кхаш лeладерашеи механизаторашеи йолаш йолча торонех бизза пайда а эцаш шоай дерригa низаш тIадахийта хилар. Агротехнико дIа малеххара дика кийчдаь ши эзар гектара тIа дIайийра гурахьа юв культураш, цу даькъе 1350 гектара тIа прогрессивнегIа йолча методах узкорядни хьисапе кIа дIадийнад. Гурахьеи бIаьстан юхьеи ялата гIулакх деш хIара гектара 2,5 центнер минеральни удобренеш кхоачийташ подкормка яьй. Хьийгача къих хьахинначо дог гIоздоакх хIанз.

Гурахьа дийнача ялатех кхо бIаь гектар хий дехкача лаьтта да. Белгалле деза гурахьеи бIаьсти вегетационнии хий диллачара ялат къаьстта дика хилар.

ЦаI гектар бIаьсти аха па юташ аьба аьхача кхо эзар гектара тIа бIаьстан юхье юв культураш вIайийнай совхоза механизатораша. Цу даькъе цаI ах эзар гектара тIа е йиш йолча квадратно-гнездовойи е йиш йоацача мугIарахи хьажкIаш дIайийнай механизатораша.

Дика уж дIаер кхоачамбац, нагахьа санна культураштa доагIача тайпара гIулакх ца дойл. ХьажкIаш хьатIаялалехьа лаьтта цамцадоаккхаш макха баьккхаб. ХIанз растенеш хьатIаьлнначул тIехьагIа шозлагIа ю обработка чакхъяьккха бовла гарга бз укхаза.

Кхо бIаь шовзткъе итт гектар гаргга дIайийнай укхаза юртбоахама лоархIамера культура — шекара свекла. Свекла хIанз хьатIаьлнначул тIехьагIа оасарца къовсам лоаттабеш мугIарашта юкъе культиваци ю, растенеш нийлхъю механизатораша.

Къаьстта теркам тIаозаш я шекара свекла лелаеча Мунуева Амисата, Базиева Мария, Тризна Надежда звеньяй участкаш. Шекара свеклана хIанз догIан хьисапе хий тохаш ДДН-45 яхача марках кхоъ дождевалка я. Кхоачам боллаш хий дIакхоачийт мерзача овлашта.

ХьатIаьлннача культурашка хьежача укх шера тIанийца декхараш тIеххоачашде низ кхоачаргба тха,— йоах механизатораша.

А. МАГОМЕДОВ.

ТАСС-а ХОАМ

Космически аре дIахо а караерзаяреи экспериментальни даннеш Iоаярен духьа 1967 шера 30 майгара 30 июнага кхаччалца йолча юкъагIа Советски Союзе чакхдоахаргда къулбехьен широта 0 градуси 03 минути а йолаш, малхбузехьен долгота 163 градуси 50 минути а йолаш координаташ йола моттиг чулоаца Тайжача океана экватора районе гобаькккха шовзткъа форда миль хулача космически объектай ракеташ - носителаш ухийтилга.

ТАСС викал яьй кхерам ца хилийтар духьа Советски Союза правительства Тайжача океана фордацарчеи фегарчеи наькъех пайда ийбеча кхыча мехкий правительствашкара йоагIаш йолча органашта акваторен фегарча ярени цу районе хIара дента делкъел тIехьагIа моттигерча хатах 12 сахьат даьлча гIоне 24 сахьат даллалца кемаши самолеташи чу ца ахийтара указанеш дулга дехаш хилар дIакхайкаде.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

АТЕИСТИЧЕСКИ БАЛХА—ДЕННА ТЕРКО

ДIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашта духьала халданза къовсам лоаттабу Сунженски района партийни организацеша. Из болх лелабеш бIарчча актив я районе. Уж ба партийни дешара кабинета болхлой, хьехархой, клубашкарен библиотекашкарен болхлой, политинформатораш, иштта кхыбараш.

Каст-каста дьнах конференцеш, диспуташ, сайренаш ю парте райкома агитацеи пропагандаи отдело. Масала, байнача бетта сакъердаме чакхъяьлар Карабулакски юкъерча школе хинна «Тамаш йоаца тамаш» яха сайре. Нестеровски юкъерча школе хинна мархашта хетаяь сайре, Троицки юкъерча школе хинна «Химе тамашийна хIамаш гучадоах» яха сайре. Цу сайренашка дакъа лоацаш дукха колхозхой, дешархой хилар.

Къаьстта дика лелабу шоай болх школашка вIашагIтехача атеистически семинараша. Къаьстта дешархоштеи колхозхоштеи сакъердаме хеташ чакхъяьлар Галашкарча юкъерча школа хьехархочо Чаниев Абдурахьмана йийша «ЩагIеи школеи берашта атеистически кхетам балар», Серноводскерча юкъерча школа хьехархочо Тимаев Богдана йийша «Бусалба ды хьабаларах лаьца», «Ислами къахьегами», Ассиновски юкъерча школа хьехархочо Н. Холмовской йийша «Космос караерзаеча Iилма карагIдаьннараш» яха иштта кхыйола лекцеш.

Атеистически болх къаьстта дика лелабу лектораша-атеисташа Нестеровски школа директора А. Шаповалова, Галашкарча школа хьехархочо А. Чаниева, Троицки школа хьехархочо Л. Семицеевас, Серноводски школа хьехархочо В. Тимаева иштта дуккха кхыбараша. Атеистически болх цар дика лелабелга белгалдеш дахьалха христиански бусалбеи дына секташта кулгалдеш хинна А. Покилько, Д. Чагенев, А. Чапанов, У. Тимурниев, А. Итаев из гIулакх дита а дита хIанз юртбоахаме къахьегаш хилар.

ДIаяхача замах юхедиса гIулакхаш леладеращца къовсам лоаттабе дика новкъостал ду юртарча наьха сходаша. Дукха истий кхувлара, кхенза бола мехкарий маьре ахийтара, корта бохабу маларaш мелара, иштта кхыдола зуламерча дешашта духьала хул сходаш. Байнача бетта цу тайпара сход хилар Галашкарча клубе. «Нахана юкъера кхетама болх лакхбар» яха доклад йийшар Сунженски райисполкома председатела нов. Плиева С. Х. Доклад йийшачул тIехьагIа дIаяхача заман тIехьдисача гIулакхех лаьца къамаьлаш дир нов. Д. Мякиева, И. Хакимова, А. Хашиева, Х. Дзейтова, иштта кхыбараша а. Из тайпа сход е лаьрхIад укх деношка Серноводски кусте а. Укх тIеххьарча хана районе бахача наха юкъе шерагIа боаржабаьб активисташа атеистически болх. Из бахьан долаш ды лелабеча наха шоай инициативах Карабулакерен Ассиновскерен кинazаш дIакъайлад. Орджоникидзевская яхача станицера пятидесятникий секта ехай.

Теркам тIабохийташ лелабу района партийни организацеша наха юкъера политпросвещене болх а. Из гIулакх чакхдоаккхача хьинаре дакъа лоац коммунисташа, комсомольцаша, профсоюзни активо.

ДIадахача политпросвещене дешара системе дакъа лоацаш 2830 саг вар районе, царех парте воацаш 160 саг вар.

Тха районе шерагара шерага кIезиглуш латт дукха истий кхувлар, кхелета мехкарий маьре ахийтар, йиIигаш дешарах яхар. Дика лелабу ший болх КПСС Сунженски райкома кхалнаха юкъерча балха отдела заведующе нов. Бондаренкос. Соахка ханнахьа из оарцагIъяларах районе кхелата кхо йоI маьре ца йолаш йисай. ХIаьта школе деша ца яха 7 йиIиг хIанз 5—8 классашка деша ягIа.

Цхьабакъда, белгалде доагIа, районе хIанз а дIаяхача замах тIехьадиса гIулакхаш леладераш нийслулга. Халданза къовсам лоаттабе беза царца. ХIанз а нийслуш ба Орджоникидзевская яхача станице киназе а ухаш цигача дына обрядаш лелаераш, иштта къайлагIа болх беш секташ а я района юрташка. 22 саго дакъа лоацаш я Нестеровски пятидесятникий секта, 14 саг чувоагIа Троицке вIашагIкхийттача секте, Серноводскера Кишиев Хьажий секта 30 сагах латт.

Цу секташца халданза къовсам лоаттабу тха атеисташа. Цулухьа тIехь-тIехьагIа кIезиглуш латт районе дына гIулакхаш леладераш.

Дына гIулакхаш леладеращца къаьстта лира къовсам лоаттабу хьехархоша.

Орджоникидзевская яхача станице вахача Звездунова ший йиIигаш кино а деша а ца ухийташ сонайир. Шийца киназе кхувлаш хиннаб цо уж, хIаьта библия, церковни иллеш Iомаде яхаш царна низ беш хиннав. Из шоашта махазе а Орджоникидзевская станицерча школа хьехархоша Звездунов волча аха баьлар, цунца къетача болх бир. ХIанз шаккхе а йиIиг дешаш я.

Т. ХАШИЕВ,
КПСС Сунженски райкома агитацеи пропагандаи отдела инструктор.

КХОМ БАРА ТIЕХЬА

КХАЬ БЕТТА ДАЬР

Кхомбари экономи яри кхоачашланза даргдоаца хIама а хинва дIаэттад крекинг-завода хIара болхлочоа. Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъавахара кийчлуча хIара болхлочо, инженера, техника, завода ерригача коллектива хьинар кхо ца деш къахьег цу даькъе.

Щаккха ца хиннача хьисапе лакха къахьегама толамаш доах укх юбилейни шера завода болхлоша. Вай мехка Советски Iаьдал этта 50 шу дузача ден сийна тIайийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара чIоагIа къовсам лоаттабу хIара цеха, участка, установка коллективо. Хьалхашка латта бехктокхаме декхараш толамца кхоачашдара цахалдаш эргайоах производственни процессаш, тахка а тохкаш балха юкъекхухь чура резерваш. Из бахьан долаш лакхлу къахьегама овсарле, лохлу арахецача продукцега дIабода мах, дикагIа хул арахеца продукци.

Грозненски крекингистий коллективо дог раьза хинна хьаллаьцар кхомбара йола хьалха латтача московскии ленинградскии предприятей инициатива. Цу хана дена ерригa ший торонаш оарцагIа яьха къахьегаш я тха коллектив Октябра 50 шу дузача цIей сийна дукхагIа кхомбараи экономи яраи.

ХIанз КПСС XXIII-ча съезда цIи лелаеча завода коллектива хьалхашка латтача керттерча декхарех ца! да кхомбараи экономи яраи городской хьажара юкъе дизза дакъа лацар. Из гIулакх толамца чакхдаккхара кулгалдеш я партийни организаци завода халкъа тIахьожама группаца цхьана.

Экономи яреи кхомбареи городской хьажар дIадола ма деленгехьа завода парткома расширенни заседане чIоагIдир хьажара хьалаш. Цу заседане дакъа доацаш бар цехий, установкай, начальникаш, партбюро секретараш. Цу заседане хержар завода парткома чуйоагIа 9 сагах латта хьажара комисси. Цу комиссе председателалла хержар завода халкъа тIахьожама группа керте латта И. Е. Аронов. Комиссе юкъебахар планови отдела начальник Ф. Д. Унтилова, завода керттерча энергетика заместитель нов. Василенко, воккхагIвола оператор нов. Губарев, кхыбола производства новатораш, балха тIа хьалха латтараш.

Экономи яреи кхомбареи хьажара юкъе дукхагIа болхлой, инженераш, техникаш озара завода кхы а вIашагIъехка болх беш я ийе цехови хьажара комиссеш. завода хьажара хьалашка хьежжа оттаяь шоай планаш а я цар.

Цу доархIамерча мероприяте бе боагIача хьисапе мах бара хIара бетта итогаш ю хьажаре даьхача толамий. Экономи яраи кхомбараи тIехьа дикагIа толамаш даьхача цехий коллективашта укх шера октябра бетта премеш лургья: хьалхара моттиг яьккхача коллектива бIаь сом, шоллагIа моттиг яьккхачоа 50 сом. Цу гIулакхо дикка тоабаьб коллективашкара из доархIаме болх, дукхагIа нах юкъе а озаш дIахьу кхомбара бола болх

ХIанз хIара болхло берригa ший теркам тIабахийта къахьегаш ва доккхачун а зIамигачун а кхомбара. Къаьстта дика болх барца белгалъьнний №№ 6, 7, 10 йолча цехий коллективаш. Цар пайдана йоацаш хьалха дIаккхувсаш хиннача запорни арматурах, КИП-а приборех, оборудованех юха тоа а еш пайда ийбу. Цига болх беча болхлой шоай чоташ я. Цу гIулакхо паччахьалкхенна боккха пайда баьб.

Масала, слесара нов. Хаснятулова тоа а яь болх бе йолаялийтар 10 гумированни вентилеш, из бахьан долаш паччахьалкхенна хинна пайда 170 сом да. Энергоцеха болхлоша Неплюева, Тарасова, Нечаева къаьнаря кабель тоа а яь, кердаяр оттае езача дIа а оттаяь болх бе йолаялийтар. Цу гIулакхо 549 сом пайда бир.

Хьалха цеолиташ хьаечара дукха щелочь концентрацеца цхьана промышленни канализаце дIаухийтар. цо чIоагIа зе дора паччахьалкхенна. Цу гIулакха чIоагIа уйла йир инженераша, болхлоша, новатораша. Дукха ха йоаццаш инженераша нн. Розенберга, Гайдая рационализаторски предложени елар лаьрхIа йолча емкоста чу щелочь хьагулъяра. Из предложени сиха производства юкъейихьар. Цо паччахьалкхенна шера 13780 сом пайда бу. Уж санна дола масалаш дукха доаладе йиш я. 15-ча феврале денз 15-ча майга кхаччалца планах лаьрхIачул совгIа кходаь доагор 1,9 процент я. аьлча хинна пайда 13 эзар сом да. 16 эзар сома маьха кхояьй Iи, 14 эзар сома маьха я кхояь электроэнерги. Цу кхаь бетта кходаь мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи 1701 тонн я. Цу юкъах паччахьалкхенна баь пайда 58 эзар сом да.

Хьажар дIадоладенначул тIехьагIа рационализатораша балха юкъейихьай 105 рационализаторски предложени, царех хIанзлехьа производства юкъейихьача 59 предложене баь пайда 48 эзар сом да.

Кхомбареи экономи яреи заводской хьажара цахалдаш тIахьожам лоаттабу парткомо, хан-ханнахьа хьажара дешаш къестаду цо ший заседанешка, гучадоах кхоачамбоацараш, кхомбараи экономи яраи дикагIдола наькъаш довзийт болхлошта.

ДукхагIа кхомбара яьржа социалистически яхь, цох хьахиннар завода радиогазете гIолла хьакхайкаду, пенгазеташта кепаетт. Юбилея сийна кхы а дикагIа толамаш дахара хьинар айдена къахьегаш ба завода берригa болхлой.

А. ГУМНИЦКАЯ.

ШОАЙ ДОШ КХОАЧАШДУ

Пятилетка шоллагIа шу толамца чакхдакхара. Октябра цIей сийна тIайийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба укх шера Грозненски швейно-производственни объединене хIамаш тегараш. Шера тIайийца хинна социалистически декхараш ханал дуккха хьалха кхоачашдергхилар хIанзлехьа гучадаьннад. Духхьала биъ бетта планал совгIа тийга хIамаш 40 эзар сома маьха яр, хIаьта планах лаьрхIачул совгIа реализаци яь кийча продукци 25 эзар сома маьха я.

Укх шера арахецача продукцега дIабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд 14 эзар сом. Барзкъаш хьатоахача хана совнагIа кIадаш доа ца деш болх барах кхояь бедал 24,5 эзар метр я. Цун чотах дуккха эзараш сомий маьха хIамаш тийгай. Къахьегама овсарлен план 3,8 процент тIехкхоачаш а еш. цхьоалагIча сортах арахийца продукци 1,5 процент дукхагIа я планах лаьрхIачул. Укх шера балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша баь пайда 11,8 эзар сом да. Тега йолаяьй кердача 65 моделах йола хIамаш.

Укх бетта а уж толамаш лохлалийтан хIамаш тегараша ХIамаш тегара пхе бетта план 25-ча мая кхоачашъяьй цар. Планал совгIа тегаргья эзараш сомий маьха хIамаш.

Хьинаре къахьегарца белгалъьнна я Демченко Мария Ивановна. Токмачев Николай Иванович. Слюсарева Раиса Федоровна кхыбараш керте латтача цехий коллективаш. Цар кхы а хьалха кхоачашъяьй пхе бетта план.

Н. БОРИСОВА,
Грозненски швейно-производственни объединене планови отдела начальник.

ТОАЛУШ ЛАТТ ШАЬЛА

Укх шера къаьстта эргадьннад Шаьла района сибат. Район тоаяра, хозъяра дукха балхаш деш латт цига. Царех цхьадараш хIанзале йистедаьннад. Масала, духхьала цхьан Шаьла центре 8-и, 24-и квартира чуйола нах чубаха цIенош, фельдшерско-акушерски пункт, растораг хьалъяь дIаеннай. Юрта массехк улицашка 6 эзар квадратни метр асфальтни наькъаш дехкад. Белгатой яхача юртара Шаьла кхаччалца магистральни газопровод йиллай.

Юрта центре хьалдеш латт аптекеи сберегательни кассеи чухулу йола 24 квартирни нах чубаха цIенош. йоккха универмаг, бытовой хьашташ кхоачашдара павильон, 3,5 километр йIаьхьергья годопровод.

И. СВЕТОВ.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 1 июнь, 1967 шу.

КАГИРХОЙ ОАГIУВ

ТУРПАЛИЙ НОВКЪА

Тха районера кагирхой дуккхаза а хиннаб вай халкъо тIемай сийленаш яьхача моттигашка гIолла: Грознера МалгIабике, Грознера Ростове, Волгограде, Волжске, Грознера, Одессе, кхычахьа кхаччалца ухаш.

Къаьстта а белгалъе йоагIаш я Нохч - ГIалгIай медицински училища комсомольски организаце балха опыт. КПСС XXIII съезд хилалехьа хьалхха училище хьайийллар советски халкъа революционни, тIемай, къахьегама традицей клуб. Клуба совето хIара комсомольски группана заданеш елар укх темаех йола материалаш гулъе: г. Грозне истори, училища истори, Сийлахь - боккхача Даьй-мехка тIема хьакъехьара материалаш гулъелга, и. кх. дI.

Хобаллад тоабеннаб группай болх. Теркам тIабодаш, дог тохадолийташ дараш дукха да. Училища 40-гIа шу дузаш (1970 ш), материалаш гул а яь, училища истори язделга лаьрхIад.

Комсомольцаш болча каст - каста хьоашалгIа хул тIемай ветеранаш, Советски Союза Турпалаш — вай мехкахой: А. Л. Иодис, В. И. Ермолаев, Ваксман, Бубликов, К. Н. Абалова, 20-гIарчей 30-гIарчей шерашка хинна комсомольцаш: К. А. Бронзов, А. А. Шушанашвили, И. Р. Семенец, кхыбараш.

ЧIоагIа дог айдеш хилар швейно-производственни объединенеи таксомоторни боахамеи комсомольцаши кагирхойи 30-гIарча шерашкарча комсомольцана Кирилл Александровичъ Бронзовца вIашагIбеттабалар. Цо дика кхетадергдолча безамерча формехьа кагирхошта дийцар шийденалерча къоналах лаьца. цо дийцар хIанзара кагирхой шоай йоккхагIча ноахала гIулакх дахьа ма доагIа тIахо дохьалургдолаш хулга шийна довш хилар.

В. И. Ленин ваь ди белгалдоаккхача дийнахьа Грозненски кооперативни техникуме чакхдаьлар кагирхой нов. И. Ц. Лубусаца, К. А. Бронзовца, кхыча ветеранашца вIашагIбеттадулга.

Ленински района кагирхой ерригa торонаш я тIема - патриотически кхетамца кхебара болх кхы а дикагIа вIаштIехьбаьккха дIабахьа. Цу хьакъехьа теркаме я района школай балха опыт. № 38 йолча школа дешархой тIемахошца - шефашца цхьана шефал лелаеча стрелкови дивизе истори яздеш ба. Дивизе командир хиннача Мазаев Маташа тIемахошцеи къонгашцеи цхьана Сталинградски лаьтта гIолла дийнна чакхбаьннаб уж. цига турпале тIемаш даьд танкисташа. хIаьта цар командир, вай мехкахо Мазаев Маташ цига майра лета а леташ ве а вийнав. № 2 йолча школе, № 2 йолча школе-интернате тIемай сийлен музеяш яхкаьй. № 32 йолча школе — «Городаш - турпалаш», «Сийгах ала доталургба» яха музей. № 4 йолча школе — «Революце музей».

Кагирхой тIема - патриотически кхетамца кхебара болх дика лелабарах турпала крепосте Брестеи турпала городе Москвеи хиннача 1-ча 2-чей Ерригсоюзни смотрашка дакъа лоацаш хиннаб тха района кагирхой.

Советски Iаьдала 50-гIа шу дизара накъадолхаш, кагирхой тIема-патриотически кхетамца кхебар доккхача маIане а лерхIаш. №№ 13-и 22-и йолча юкъерча школашка, педагогически а, медицински а училищашка, «Красный молот» яхача заводе хьаелларгйолаш я тIемай сийлен музеяш. краеведчески музеяш. хIаьта №№ 38, 2 йолча школашкарча, №№ 2, 32 йолча школашкарча-интернаташкарча музеяшка кхы тIа а керда экспозицеш хулийтаргйолаш а я.

Г. БЕДЖАНЯН,
ВЛКСМ Ленински райкома секретарь.

Дикача нахах

КЪАХЬЕГАМЦА ДА ИРАЗ

Чакхдоалаш латтар балха ди. ХIаьтта мара болх бе дIа ца эттача санна балха тIа сиха делар стеклотарни цехерча болхлой кулгаш. Царна иштта къахьегаш вар зIамига саг Асуев Джамлий Алу. Цу цехе эгара чоалханегIа йола говзал я филорщика говзал. Цу специальностах болх беш ва Алу. Йиза. хьатара юхь йолаш юкъерча дегIара зIамигсаг ва из. — Цхьанна балхах хувцаргбацар аз сай болх. — яхаш дувц нов. Асуева. Лакха да цо балха тIа доаха къахьегама толамаш. Цхьа смена зIайодаш сменах нормаш 15—20 процент тIехкхоачаш ца еш. Бригада болх дика вIаштIехьбаккха цунна хаоца дуваденна да болхлоша лакха къахьегама толамаш дахар а. ДIадахача шерашка брак хулар сменах кийчъьча шушашта юкъе. цунга хьетта доха яр къахьегама овсарле. Цу гIулакха дукха уйла йир Алус, болхлошца каст - каста дагавувлар. Дукха ха яладехьа дIадаьхар нийслуш хинна кхоачамбоацараш. Селханарчул дукхагIа тахан, кхоана кхы а дукхагIа арахеца продукци яхача девизах къахьег цун бригадо. Арахецача продукцена юкъе цхьаккха саккат нийсдалийтадац укх шера.

1958-ча шера айса бархI класс чакхйоаккхача хана хетар сона ма праз дар халкъа боахама мухь дIа-юха кхухьача дакъа лоацилга, шофералла болх беш а волаш. — яхаш дувц нов. Асуева. Ше бархI класс чакх ма яьккхенгехьа шофера говзал кара а ерзаяь из болх бе вахар Алу Нохч-ГIалгIай химически заводе. Ше мукъаваьннача хана даим хьожаш хулар из стеклотарни цехе беча балхага. Ди тIехьа дукхагIа безалора из болх. Юххера а цига балха ваха лаьрхIар цо. Барттайнача коллективо безаме тIаийпар из.

Цига филорщика говзал Iомае волавеннача хьалхарча деношка дукха халонаш нийсьелар. Тамаш я-кх е болх сона булойи аьнна хеталора. Цхьабакъда, цига болх беш боахкача кхалнаха бIарахьежача юха а бIуболийтар шийна из болх булургхиларах. Ерригa ший уйла, теркам тIабахийта хьинаре къахьега волавелар из сихагIа балха говзал караерзаяра. Бутт чакхбаладехьа шоллагIча разрядах мара дIаяла ца езаш хинна экзаменаш, балха йоьлагIча разряда тIаелар цо. Шийна из балха говзал Iамоьча болхлошта хIанз а тIехьа чIоагIа баркал яхаш ва Алу.

Организаторски болх цунна дика ховш хилар а зийра завода, цеха кулгалхоша. 1963-ча шера цу цехе эгара тIехьаюсачарех йолча бригада бригадиралла хьожаву Алу. Дукха ха ялалехьа хьалха латтача бригадашта юкъе хилар ер керте латта бригада а. Массанахьа а новкъосташта хьокхам тедаш хиларна 1962-ча шера КПСС членалла дIаэц из. Коммуниста сий лакха лоаттадара кхы а дикагIа къахьег цо. Дукха ха ялалехьа коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи ду нов. Асуева. Иштта из сийлен цIи елар из керте латтача бригадана а. ХIанз цига болх бешехьа заочно техникуме деша а ваха, деша дага ва из.

Хьинаре къахьегарал совгIа общественни балха тIа а дика дакъа доац цо. Къаьстта дукха болх бу цо шийцарча новкъосташта дикагIйола балха опыт йовзийташ. Цудухьа йоах цох Масаева Тамарас, Полышина Лизас, кхычар: эхха кулгалхо, хьехархо, новкъост.

Цун цIагIа хьалтеха йоахк эскаре дика гIулакх дарах, балха тIа лакха толамаш дахарах тийна дукха Сийлен грамоташ, массехказа ахчан премеш ений, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш баркалаш яьхад цунна.

Б. КОСТОЕВ.

Укх тIеххьарча хана каст-каста город Грознерча комсомольски организацей собранешка, активашка дувц комсомольцашта кхетам балара дешаш. Кхетама балха юкъера кхоачамбоацараш дIаладахара хьдда йола мероприятеш белгалйоах.

ДАИМ ЙОАКХО Е

Укх шера дикка тоабеннаб мехкарашта, кагийча наха юкъера общеобразовательни, политически, технически знани лакхъяра болх. ХIанз тайп - тайпара дешар Iомадеча дакъа лоацаш ва 28 эзар совгIа кагирхой, хIаьта болхлой-кагирхой школашка, лакхерча дешара заведенешка, техникумашка, квалификаци лакхъяра курсашка деша вагIа 24 эзар совгIа саг.

Пхи эзар совгIа кагирхой дешаш ба партийно - комсомольски политсете. Промышленни предприятешка, гIишлошъеча, транспорте царна лаьрхIа вIашагIъеххкай 118 кружоки, «Глобус», «Кругозор», «Прометей», «Вай Ленински комсомол» яхеи кхыйолей политически клубаш. Дешара заведенешка, школашка, иштта вIашагIъехка болх беш я политически кружокаш. Цига дешархоша Iомаю марксистско-ленински теори, комсомола истори. Каст-каста вIашагIбетталу уж къаьнача коммунисташца, тIемеи революцеи ветеранашца, Советски Союзеи социалистически къахьегамеи турпалашца, производства новаторашца.

Цхьабакъда, кагирхошка политически дешийтара балха тIа хIанз а тIехьа дукха кхоачамбоацараш нийслу. Цхьайолча кружокаша дуккхача хана занятеш яь яц. Партийни организацеша ханханнахьа тIахьожам ца лелабарах комсомольски политпросвещене кружокаш болх ца беш хилар индпошива фабрике, ГАРО заводе, Трампарке, кхычахьа.

КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пленум хинначул тIехьагIа лекционни пропаганда болх дикка тоабелар. Комсомола горкоме а райкомашка а вIашагIъеххкай лекторски группаш, цига дакъа лоацаш ва 120 гаргга къона инженер, хьехархой, студенташ, комсомольски активисташ. Общественно - политически комсомольски вахареи темаех лаьца тайп - тайпара лекцеш еш цар. Царна юкъе я «Ленина идеяш цIаккха лергъяц», «Комсомольски билето хьо тIахьех котало яккха», кхыйолча темаех йола лекцеш.

Укх тIеххьарча хана КПСС обкома III-ча Пленума решенеш кхоачаш а еш чIоагIа йоакхо ю кагирхой балха тIа дIанийсбара общественно - пайдане балха юкъе уж озара. Комсомола горкома, райкомаша, города промышленни предприятей комсомола комитеташа райисполкомашца цхьана дукха балхаш даьд школа чакхъяьккха кагирхой балха тIа дIанийсбара. Къахьегама ветеранаш, новатораш, производстве хьалха латтараш школашка хиннаб дуккхаза. Цар дийцад шоай предприятей балхах, болхлой профессиях лаьца. «Мала хургва» яхача темах лаьца районни городскойи сайренаш хилар.

Иштта балхаш дарах вIаштIехьдаьлар школа чакхъяьккха дешархоех городерча предприятешка эзар совгIа саг балха дIаоттаве. Уж дIа эцача дика кийчо яь яр Грозненски производственно - товарни контора, ГРМЗ, «Красный молот» яхача заводий, керттерча универмага, кхыча предприятей комсомольски организацеш. Цига шоашта чIоагIа эша балха говзал кара а ерзаяь болх бе дIаболабелар кагирхой, общественни балха а юкъеэзар уж.

Укх тIеххьарча хана дуккхача комсомольски балха юкъе гучаювл керда советски традицеши обрядаши. Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводе, химически комбинате, Грозненски ремонтно - механически заводе хилар болхлошта хетаяь сайренаш, керда балха баьхкача наха цига довзийтар предприятей истори, дикагIбола болхлойи новатораши бовзийтар. Къахьегама ветеранаша шоай къахьегама эстафета дIалуча хьисапе ловцаш даьхар кагирхошта.

Комсомольски организацешка беш бола кхетама болх тоабаларга хьежжа дукхагIа хул комсомольски, къахьегама дисциплина, общественни порядок делхаерашкара хьалехараш. Из болх дика лел «Красный молот», крекинг-заводашка. Цига каст - каста арадувл сатирически газет, цу тIа чIоагIа критика ю балха ца боагIаш деноша цIагIа доахарашта, къаракъ меларашта, харцахьа леларашта. Общественни порядок делхаерашта чIоагIа кхерам тIатессаб «Крокодил городе гIолла йоагIа» яхача городской сатирически газето.

Белгалдаккха дезаш да комсомола комитеташа, партийни организацеша соахка школаш чакхъяьха кагирхой балха тIа дIанийсбара, царна кхетама болх бара, чIоагIа йоакхо яь хилар. хIаьта хIанз из болх лаьгIбалийтаб. Из бахьан долаш предприятешкара кагирхой дIа-юха бувлаш хувцалу. Цу гIулакха бехке ба царна болх безалургбола гIулакх ца даь дай-ноаной, общественни организацеш, хьехархой. Хьалхара халонаш бIарга ма ейнгехьа болх дIаккхесса дукха кагирхой ба, къаьстта гIишлош еча организацешка дукха нийсъеннай уж моттигаш.

Комсомола городской комитета беча балха цахадлаш кулгалду, хьехамаш ду парте горкома. Партеи комсомолеи горкомий отделашта юкъе айха бувзам ба, цо торо хулийт болх дикагIа тоабе. Дикка тоабаьб комсомола кулгалдара болх парте. Заводскойи Ленински райкомаша, хIаьта из болх эсала лел КПСС Старопромысловски райкоме. Цигара комсомола районни комитета керте латтараш керта болхлой ба, цига геттара чIоагIа эш парте тIахьожам. Иштта во лел из болх «Грознефтеразведка» треста автотранспортни конторе, Ленински района маьхк еча комбинате, ГАРО заводе, кхычахьа.

Комсомольски документаш хувцар чIоагIа доархIаме организационно - политически мероприяти я. цо чIоагIдергда ВЛКСМ мугIараш, уж дикагIа хургда, дикагIа хургда ВЛКСМ учет лелаяра гIулакх. Из болх дикагIа чакхбаккхара тIаерзаяь хила еза комсомольций ерригa уйла, лакхъе еза комсомола авторитет. Билеташ хувцача хана комсомола райкомашта дикагIа довза хIара комсомольца хьашташ, хIана аьлча царех хIаранеца беседаш хул цар, царна дукхагIа эшар фуд хов.

Октябра дезача цIейна сийленца накъаяхара шерра социалистически яхь йоаржаяьй комсомольски организацеша. ТIайийцад доккхий социалистически декхараш, уж толамца кхоачашдеш а да.

П. ПОДНЕБЕННЫЙ,
ВЛКСМ Грозненски горкома оргтдела заведующи.

Патриоташ кхебу

Урус-Мартана № 2 йолча юкъерча школа (директор А. С. Сулейманов) педагогически коллективо пионерски, комсомольски организацеша дешархошта юкъе беш бола болх царна патриотически военно-патриотически кхетам балара шоай Даьхе, халкъ дукха деза уйла берашта чуйоссаяра тIаберзабаь ба.

Дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьахинна 50 шу дизара кийчо ярах КПСС ЦК-а баь соцам кхоачашбеш тха школе дукха походаш, сбораш ю. Граждански СийлахьбоккхачаДаьхени тIемашта юкъе дакъа лоацаш хиннарашца, цу тIемай Советски Союза Турпалашца вIашагIлеттаду. Тхо долча хилар 20-ча шерашка комсомолец хинна, граждански тIема юкъе дакъа лаьца вола къаьнара большевик Айдамиров. Цо дийцар беришта вай республика территоре тIа Советий Iаьдал чIоагIдеш нохч-гIалгIай халкъо парте хьалхленца лаьцача даькъах, эггара хьалхарча Нохч-ГIалгIайчен комсомольски ячейкех, цар Советий Iаьдала чурча моастагIашца къиза къовсам лоаттабеш, партеи советски правительстваи решенеш чакхйоахаш баьча халача а къонахчал долча а балхах.

Советски Союза Турпала Балтаева дешархошта дийцар Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа вай сий долча Советски эскаро лаьча турпала гIулакхех, ше юкъе а волаш моастагIчуца даьча тIамаех.

Бераш долча хьоашалгIа вена хилар Советски Союза Турпала Магомет-Мирзоев Хаваджи воша Магомет-Мирзоев Iарби а. Цо дийцар ший веший вахархи цун тIема наькъахи. Бераша чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар цар дийцачунга.

Тха школе я «Щеча следопытий» отряд. 25 саг юкъе вола из отряд истори хьеха преподаватель Магомаев Гелани хьалха а волаш походе яха кIира доаккхаш хилар. Доамашкарча исторически моттигашка хилар из. боккхийча наха дувцача къаьнача замах долча дувцарашка, легендашка, преданешка ладийгIар. Коталой дезача денна хетаяь тIема сийлен экскурсеш йир. Школа дикагIбола пионераш городерча чулес. Алхазурово яхача юрта, ГIойтIа, Галан-ЧIожа, кхычахьа хилар. Лермонтов хиннача Валарга тIа экскурсеш яьй.

Школе я «Турпалаш-пионераш», «Граждански тIема турпалаш», «Нохч-ГIалгIайчен дошо седкъий», «Къона ленинхой» яха общественни уголокаш, Советий Iаьдала 50 шу дизара кийчъяь стендаш.

Цу дерриганеша берий кхетам лакхбу, шоай даьша, нийсархоша даь къонахчал дола гIулакхаш леладе дог оттийт.

Школе дика вIаштIехьдаьккхад юххьанцарча классашка деша дагIача кагийча берашта дешара йоккхагIча классаша новкъостал дара гIулакх. Масала, 8 «а» классерча дешархоша новкъостал ду 3 «а» классерча берашта, 5 «г» классерчар — 1 «б» классе багIарашта, и. кх. дI. а.

Лакхерча классашка деша багIараша новкъостал ду юххьанцарча классашка дешарашта цар сбораш, походаш, кхыдола гIулакхаш дара, цар берашта патриотически кхетам бенна ца Iеш, военно-патриотически кхетам а лу.

Хьехархоша М. И. Ибрагимовеи И. В. Захаровеи хьалхе а лелаеш дешархоша ялх дийнахьара военизированни поход йир. Цу походе бераша хьахьежхар шоаш моллагIа а хало да могаргдолаш хилар.

Дешар хьехарал совгIа иштта патриотически кхетам а лу оаха коммунизм хьалъеш хургболча доакъашхошта.

Х. БИСУЛТАНОВ,
Урус-Мартана № 2 йолча юкъерча школа хьехархо.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

«Грознефть» объединене чуйоагIача автобаза коллективо къаьстта чIоагIа хьинар эйдена къахьег Советски Iаьдал даьнна 50 шу дузача денна сийленца накъаяхара. Пхе бетта план 24 мая кхоачашъяьй автобаза болхлоша. Пхе бетта тонно-километрий план 102 процент кхоачашъяьй. планах лаьрхIачул совгIа паччахьалкхенна баь пайда 2 эзар сом да. Къахьегама овсарле план 3,5 процент тIехкхоачашъяьй. Хьинаре къахьегарца белгалъьнна я коммунист Пшеничный Рындин керте латтача цеха коллектив. Дика болх беш ба шофераш С. Амаев, А. Демильханов, ремонтникаш А. Асеев, Константинов, Харченко, кхыбараш.

М. ЗАХАРОВ.

ЯЛАТАШТА ГІУЛАКХ ДАР—ХЬУВКЪАМ ЛАКХБАР

Шаьла района цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи бІаьстан юкъе дІайийнача культураштa гІулакх дар Іалаьмате мела лел, цудухьа нух токхаду культураш дІайийна дукха участкаш оасар тІадаьнна я. Белгалдаккха деза хьажкІа, гидуаргаш, шекара свекла дика хьахиналга. Нагахьа санна уж ханнахьа ниилхйойя, мугІараштa юкъе пхорагІа а урагІа а обработка йойя, квадратно-гнездовой хьисапе дІайийнача хьажкІийи гидуаргийи бІенашка, мугІарашка кхоачамболлаш растенеш юте, цул тІехьагІа подкормка еш вегетационни хий дулле хьукъам чІоагІа хургхилара тешам ба.

Цхьабакъда, укхаза гІулакхаш ишта лелац. Шекара свекла кхееча массехк боахамашка ла мегаргдоацача тайпара тІехьадаьккхад шекара свеклана гІулакх делга. XX партсъезда цІерагІча колхозе шекара свекла дІайийнача массехк плантацешка хилар тхо. Эггара хьалха тхо хьежача Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета депутат йолча звеньевой Арцуева Банате участке гІулакх дика дар. Укхаза 45 гектара тІа хьалхара балхаш даь даьннад, цудухьа растенеш дика дегІаяьккхай. Ишта дика болх бу Товсултанов Мовсара звенос.

Цхьабакъда, массанахьа ишта дац. Усманов Хьамида звенос гІулакх ду 47 гектар шекара свекла во ниилхъяь а листа а я. ШоалагІа обработка ергья яхаш тешалора тхо, цох теша мегаргда, цхьабакъда хІанз дІабохийта къахьегам рациональни хургбац. Цкъа растенеш ниилхъяьчул тІехьагІа тІеххьа-тІехьа цаховш юхейисари тІехьагІа тІаяьннари дІайоаккхаш чакхвалар цхьа гІулакх да, цхьабакъда 18—20 сантиметр йита езача 7—8 сантиметр мара юкъе юкъ ца юташ хьалхара оасар дар харцахьа гІулакх да.

Ишта бу болх ла йиш йолаш бац, хІаьта цу тайпара обработка яьча кхашка кхы цІаьккха тІехьа ца доалийташ уж балхаш де деза доагГІача тайпара.

Тхо дахар кховзткъеи итт гектара тІа дІайийнача хьажкІата хьажа. Тхона хьалхашка эттача суртага диллача ха йиш я шолагІча бригада кулгалхо Р. Шаипов хьажкІа дика хьувкъаяра дукха сагота воацилга. БІарг дІа мел кхоачачара хьажкІа хьайбаша йиъэ я.

Кхы дикагІча хьала тІа яц колхоза 200 гектара тІара гидуаргаш а. Царна кхы вІалла а тІехьа ца доалийташ оасар де деза, уж ниилхъе а еза.

Тамаш ялла хІама да укхаза селла тесса гІулакх леладар. Шекара свекла дІайийнача ерригача плантацешка дІа-хьа тайса латт минеральни удобренеш. ІотІаелхача йоачаша йошаеш йов массехк тонн удобренеш.

Куйбышева цІерагІча колхоза керттерча агронома шии бригадашка дигар тхо. Джангиреев Сайдале кулгалдеча звенос шовзткъа гектар шекара свекла лелаю. Дог гІоздоаккхаш дац укхазара сурт. ЧІоагІа ниилхъяьй уж оасар деш. Юнусов Юшас кулгалдеча кхоалагІча бригаде кховзткъа гектар оасар тІадаьнна латт.

Малав колхозе хьалха люцерна дІайийна хинна кхаш юха а аьха цу тІа гІолла нух токхаду культура — гидуаргаш дІае дагадехар? Из бахьан долаш дІайийнача гидуаргашта чІоагІа новкъарле ю аьхачул тІехьагІа а юха хьатІаювлача люцерна. Геттара хала да хІанз цу кхай тІа болх бе, бакъда хала дале а бангза баргбац.

Белгалданза даргдац, колхоза кхаш леладераша гидуаргашта оасар дар, хІаьта гидуаргашта 9—10 лист хьатІаьннай. Хетачох, колхоза специалисташа, кулгалхоша кхетадаьд цу культурана оасар данза даргдоацилга—кхашка хІанз болх беш дукха болхлой ба.

Гидуаргашта гІулакх дара балхаш тІехьадаьнналале а уж хІанз деш да, бакъда воча хьала тІа я хьажкІа. ХьажкІа мугІарах йиийнай. ШоллагІча тракторно-полеводчески бригадана тІачІоагІъяь 30 гектар хьажкІа геттара чІоагІа ниилхъяь хиларах шозлагІа дІае езаш я. Цу бригадана кулгалдеш ва С. Джандириев. Хаттар отт: «ХІана тетт уж балхаш тІехьа, сенга хьеж?» ДикагІа дац гІалакх А. Насурова кулгалдеча пхелагІча тракторно - полеводчески бригаде. ХьатІаяьнна хьажкІа чІоагІа ниилха я, хІаьта дерригача кхай тІа хьажкІа кхы тІа дІае еза.

Кхыча тайпара да шекара свекла дІайийнача кхашкара гІулакх. ТІаийцача декхарашка хьежжа шекара свекла хьувкъаяра дика къовсам лоаттабу К. Маниеваси Х. Бетирсултановаси кулгалдеча звеноша. Юртбоахама зене садоахка хІамаши лазараши ца хилийтара, оасар дара балхаш шии ханнахьа ду укхаза.

Ленина цІерагІча колхоза кхаш леладераша М. Биаловаси Д. Муртазалиеваси кулгалдеча звеньяшцара болхлой шоашта тІачІоагІъяьча участкаш тІарча шекара свеклана гІулакх даь йисте а баьнна кхыча 200 гектара тІа гидуаргаш кхедеча звеньяшта новкъостал деш ба. Дикача хьала тІа я нов. Хасиева кулгалдеча звенона тІачІоагІъяь гидуаргаш. УрагІеи пхорагІеи механизированни хьисапе обработка яьй по дерригача кхай тІа. Кхай тІа вІалла а оасара баьцаш яц, лаьтта цамцадаьккхад. Шеи шии новкъости мара звеноца кхы саг ца хиларах гидуаргаш букеташ а яь дІаоттае цун вІаштІехьдаьннадац, бакъда хІанз цунна новкъостала нах баьхкаб. Массехк ди далалехьа гидуаргашта де мел дезар даь даьлар.

Ленина цІерагІча колхозе дика вІаштІехьдаьккхад механизированни хьисапеи кулгашцеи болх бара гІулакх.

Х. МАХИТАРОВ.

СПЕЦИАЛИСТИЙ ХЬЕХАМАШ

СОМИЙ БЕШАМАШТА— ЛЕРТТІА ДОАЛ

Нохч - ГІалгІайчен бешамаш дика летай. КІезига къахьийгадац комсийи сомийн бешамаш лелзераша, цхьабакъда де дезаш дисар кхы а дукхагІа да. Гаьнашкеи комсий кІотаргашкеи тІоадал а кхача а дикагІа кхоачаргболаш лаьтта цамцадаьккхад, удобренеш техай, ханханнахьа хий дехк. Зе деш йолча садоахкача хІамаехи лазарахи бешамаш лораяра химически молхаш техай.

ХІанз керттера низ тІабахийта беза лаьттагІара тІоадали кхачеи дІаІувда оасар дІадаккхара. Из дІадаккхара дика хургда дискаш доахка макхаш, хьоанагІалаш доахка лущильникаш токхайича, хІаьта баьцадаараш дІадийнача бешамашка — пропашной культиватораш. Оасар чІоагІдаллалца ца а дуташ, дІадаккха деза. Нагахьа санна люцерна е кхыйола цкъа дІайийча дукхача шерашка тІайоала баьцаш дІайийнна дале, цига оасар де деза, баьца бІена гонахьара оасар дІадаккха, хьакха деза. Хьекха оасара буц гаьний хенашта гонахьа Іо а йилла йохкаяллийтача бакъахьа я. Цо лаьтта кІаьда а тІаьда а лоаттийтаргда, баьцовгІашта органически кхача хургба цох. Бешамашка лаьтта тІоадал йолаш хилийтара боккха лоархІам болаш да ахканарча хана 8 — 10-зза бешара буц хьакха а хьекха, из ше йолча йохкаяллийтар.

Подкормка йича бакъахьа я июнь бутт болабалалехьа, цхьан гектара тІа цхьа центнер аммиачни селитра, аммоне сульфат, калийни тух е шиккхо центнер котама помет йолаш. АргІана лаьтта тоадеча хана тох удобренеш.

Хий дехкача бешамашка хий дуллача хана техача бакъахьа я удобренеш. Дуллаш долча 600 — 1200 кубометр хих дІатох 1—3 центнер хургйола удобренеш. Удобренеш теха хий гаьнийи кІотаргийи овлашка кховчергдолаш бе беза из болх.

Сомийи комсийи бешамашта ядохимикаташ тохача хана овлашта еш йола удобрени цу молхай маркхалах дІа а теха йича аттагІа хургда. Масала, 100 литр хулача цхьа процент бордосски хих 300 грамм аммиачни селитра е хлористи калий тоха деза. Кхы дукхагІа тоха йиш яц из, хІана аьлча лордаш йоагаю цо тІаккха. Из бахьан да цхьан маркхалах ши тайпа удобрени тоха йиш ца хилар а.

Дукхханешта ховш махиллара бешамаш зе деча садоахкача хІамаехи лазарехи лораяра химически молхаш етт. Цунца оаха могаду цу гІулакха лаьрхІа баьцах кийчдаь хий тохар а. Химически молхаш санна сага а, хьайбашта а, баьцовгІашта а човнаш яц цо ше дІакхийттача. Ишта хий кийчде мегаргда саьмарсаьккхеи хохеи йокъаяьча баьцах (бІаь литр хина лаьрхІа цаІи-цаІ ахи килограмм), керда аьтача саьмарсаьккхах, хренах, говра барг яхача баьцах, баппах, репейниках, цикорех (ши килограмм), е цу баьций хенех (йиъ килограмм). Цу гІулакха мегаргья коартолийи помидорийи йоархІаш, тхьамка, бузина зиза тохаш йола полынь яха баьцаш, кІомал (бокъабаь а бокъабанза а).

Сапа чоп боаллача цу баьций маркхало йизза хІалакйийя дІайоах тля яха зенне йола са доалла хІамаш, цо гаьнех йоагІа хьадж а хувцаш, лелхаю йоккхий хинка чоапилгаш, фу доладайтац царга. Масала, Іажа хула кІормацаш лелхаду полынь яхача баьцо. Баьцах кийчбаь маркхал литта цІенбе беза опрыскиватель чу ботта йиш хургйолаш.

Цхьайолча баьцаша шоаш лораеш йола дукхха тайп-тайпара йола газаш арахец, царца шоаш зе деча садоаллача хІамаехи лазарехи лора а еш. Цудухьа Іажаш багІача беша дІабийча бакъахьа ба кІомал е баьца комарашца эбаь хох-батун.

Агротехнико маяххара гІулакх деш йолча бешара гаьнаш унакцІенех низ болаш хул.

В. КРИЦКИЙ,
Нохч - ГІалгІай юрта боахама опытни станце бешамаш лелаяра отдела заведующи.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Укх деношка Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанна йола заседани хилар.

Заседане дийцар Гудермесски района къахьегамхой депутатий Энгель-Юртовски юрта Совета балхах, «Кхашка балхаш деш бола МалгІабика района совхозий болхлойи колхозхойи культурно-бытовой хьалаш Іалашдарах», «Республика предприятешкеи организацешкеи къахьегама законодательство кхоачашдарах», ишта кхыдолча дешах.

Энгель-Юртовски юрта Совета балхах лаьца яьча исполкома председатела нов. Байсуева доклада хьакъехьа къамаьлаш дир ни. У. Г. Осмаевеи, М. Х. Боголовеи. Цул тІехьагІа къамаьл дир Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела нов. И. А. Алмазова.

Дийцача деша хьакъехьа Президиумо тІаийцар боахама а культурни а гІишлонна кулгалдара хьакъехьара Совета роль дІахо лакхъяра тІаберзабаь бола соцам.

Цул тІехьагІа Президиумо йийцар «Кхашка балхаш деш бола МалгІабика района совхозий болхлойи колхозхойи культурно-бытовой хьалаш Іалашдарах» йола къахьегамхой депутатий Малгобекски городской Совета исполкома председатела нов. С.-Х. Гастемирова доклад. Из дош заседане дувца отталаьдар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета юрта боахама хьакъехьарча массазарча комиссе.

Нов. Гастемирова доклад ювцача юкъе дакъа лаьцар нов. Сагаева — Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета юрта боахама хьакъехьарча массазарча комиссе председатела, Илюхина — юрта боахама министра, Тангиева — «Скотооткорм» треста управляюще, Зазиянца — унахцІено лораяра министра заместитела, Инаркаева — бытовой Іалашон министра, кхыбараша.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар МалгІабика района совхозашка а «Кавказ» яхача колхозе а совхозий болхлойи колхозхойи культурно-вахара хьакъехьа Іалашбара е йоагІа йоакхо еш ца хилар. Совхозийи колхозеи дукххача отделенешка а бригадашка а кхоачам хилла дика вІаштІехьдаьккхалац юкъара кхача кийчбелга, столовеш яц, хІаьта столовеш йолча кийчбу кхача во а маьха беза а хул. Автотикаш колхозхошкеи совхозий болхлошкеи промышленни а кхачан а тоапараш дохка наггахьа мара бригадашка, хьайбаш лелалеча фермашка, кхашкарча станашка ахац. Бытовой Іалашон предприятей болхлой производственни участкашка хилац. цигарча наха цар деш цхьаккха а гІулакх дац.

Совхозий кулгалхоша кхалнаьханоаной балха хиланза даргдоаца хьалаш хилийтац. Цхьанна а совхозе яц берий бешамаши берий яслеши. Цу гІулакхо халача оттаду кхалнаха кхашкарча балхашка дакъа лацар.

ВІаштІехьдаккханза да совхозий болхлойи колхозхойи медицински Іалашбелга. Кхашкарча станашка, фермашка, бригадашка аптекилгаш яц, медицински болхлой наггахьа мара ахац производственни участкашка.

«Ингушскийи» «Алханчуртскийи» совхозий цхьацайолча бригадашка газеташи журналаши кхахьац. Отделеней, бригалай, кхашкарча станий, хьайбаш лелалеча фермай дукххача цІеча уголокашка радиоприемникаша болх бац, истолаш тІа ловза хІамаш, спортивни инвентарь яц.

Культурно-сердалон учреждений болхлоша вІаштІехьдаьккхалац кхашка балхаш деча совхозий болхлоштеи колхозхоштеи хьалхашка художественни самодеятельноста коллективаша выступленеш елга. Кино совхозий юкъмоттигерча усальбашка мара хьувкхац.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Малгобекски горисполкоми министерстваши декхарийла яьй уж белгалдаьха кхоачамбоацараш дІалаха, совхозий болхлоштеи колхозхоштеи хиланза даргдоаца культурно-вахара хьалаш хилийта.

Президиуме массе а оагІора дийцар «Нохч-ГІалгІай АССР предприятешкеи организацешкеи къахьегама законодательство кхоачашдарах» дола дош. Цу деша хьакъехьа доклад йир республика прокурора нов. Бурмистрова.

«Нохч-ГІалгІай АССР предприятешкеи организацешкеи къахьегама законодательство кхоачашдарах» болча шии соцам тІа Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо къахьегамхой депутатий районни а городской а Советий исполкомаш декхарийла яьй предприятешка, гІишлонашка, совхозашка къахьегама законодательство кхоачашдара лоаттабу тІахьожам чІоагІагІа хилийта, къаьстта а уйла къахьегамаи салаІараи йола граждани бокъонаш лораяра тІа а ерзаеш. Уж декхарийла яьй кхензабарийи кхалнаьхеи къахьегамах дола законаш кхоачашделга, законагІа доацаш балхара дІабоахаш хилар дІадоаккхилга, къахьегама социалистически дисциплина чІоагІъелга, къахьегам лорабареи кхерамзлеи техникан бокъонаш кхоачашъелга Іалашде. Исполкомашкара, министерствашкара, ведомствашкара хьадийхал къахьегама законодательство шиш боллаш кхоачашдара бела предприятей бехктоккхам лакхбелга, цар къахьегама законодательство кхоачашдеш хилара хаддаза шии хан-ханахьа тохкамаш делга, ладувгІилга, кулгалдеча болхлоша Советски къахьегама законодательства ларлаш Іомаеш хилар вІаштІехьдоаккхилга.

Нохч-ГІалгІай АССР прокуратурана тІадиллад къахьегама законодательство кхоачашдара чІоагІагІа прокурорски тІахьожам лоаттабелга, хІаьта Лакхехьарча суда тІадиллад къахьегама къовсамий хьакъехьара дешаш судаша шии ханнахьа а нийса а дувцаш хилар Іалашделга.

> ## ХЬАЛХА ЛАТТ
>
> Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза кхоалагІча бригада коллективо лелаеш 60 гектар шекара свекла, 185 гектар гидуаргаш, кхыйола культураш я. Дика тІаяьннай уж культураш бригада кхашка. ХІанз керттера лар да агротехнически бокъонаша дІадеххача тайпара царна гІулакх дар.
>
> Из дика кхеталу свекла лелаераша. Шекара свекла тІайоаллаше а дерригa низаш тІалахийтар цар хьалхара оасар деш из ниилхъяра. Из болх беш хьинаре дакъа лаьцар шекара свекла кхеераштa новкъостала баьккхача дешархоша, цІеноаноша, пенсионераша. Из бахьан долаш агротехнически лоацача хана чакхдаьхар уж балхаш бригаде. Шекара свекла лакхара хьувкъам кхебара боккхача лоархІаме да цуна хІанз минеральни подкормка яр. Из гІулакх кхоачашду механизатора Лакаев Нажмудина. Шии агрегатаца лаьтта цамцадоаккхаш аммиачни селитра тоссаш ва из, хІара гектара цхьаццa центнер кхоачийт. Дийнахьа шийтта гектара из гІулакх де вІаштІехьдоал механизатора норма нийс гектар йолча.
>
> Шекара свекла ниилхъяь боаллаше а гидуаргашта оасар де болабелар бригада кхаш леладераш. МугІараштa юкъе культиваци ю, хІаьта мугІарех кулгашца оасар ду. Из болх 80 гектара тІа бьль баьннаб. Шоай смении нормаш тІеххкоачашъеш хьокхаме къахьегаш ба Л. Хакиев, Л. Усумова, З. Салимова. Гидуаргашта оасар даь боаллаше а, ниилхъе езача ниилхъеш шекара свеклана шозлагІа оасар дергда бригаде.
>
> Ткъо гектара тІа дІайийнача хьажкІашта культиваци еш воал бригада механизатор В. Саличов. Шии смении нормаш 120—130 процент кхоачашъю цо.
>
> Зехьа дайналац механизатораша хьийга къа. Дика тІаяьннай культураш бригада кхашка, хІаьта уж оасар доацаш цІена а я.
>
> Советий Іаьлала 50 шу дузача цІейна толамашца ракъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьй колхоза кхаш леладераша. Цу яхье хьалха латташ хьайоагІа кхоалагІча бригада коллектив. Юбилейни шера хьалхарча квартала итогех колхоза управленеи партбюрои карара кара тела ЦІе байракх синай царна.
>
> ХІара гектара тІа юкъера лаьрхІача 280 центнер шекара свекла, 15 центнер гидуаргаш кхее дош деннад бригада кхаш леладераша. Шекъ яц цар из кхоачашдергхиларах.
>
> **Б. ИСРАИЛОВ.**

КОМСАШТА ХУЛА ЛАЗАР

Комсий гаьна дерригача сийнача доакъоех кхеташ а комсий бешамашта доккха зе деш а лазар да мильдью яхар. Комсий гІана а, керда дегІабоагІача комсий саьрга а, тохача зизана а, комсий бурилгашта а, хьерчалуш долча мехкашта а хул из лазар. ЧІоагГІа из лазар кхийтта гІаьнаши комсий бурилгаши йокъа а яле Іолег, хІаьта керда дегІабоагІа комсий саьрг, ца кхачаш, моша а бисе, Іан замалахь гІорабу.

Комсашта хулача кхыча лазарех мильдью яха лазар укх тайпарча белгалонашца къоастаду: ІажагІо бос бола «даьтта» Іатташ а хиле, юхханьаца комсий гІана кхет мильдью, тІехьагІа кІеззига бІаьдберз цу Іаттай бос. Йоачан йолча тІаьдача дийнахь кІайча бесара гІоа хьоарц гІана. ХІаьта йокъал йолча дийнахь из гІоа хьарцац.

Комсашта хиннар мильдью яха лазар да-дац хара фу де деза аьлча, мильдью да-кх ер аьнна хеташ дегабуам байташ ІажагІа Іатташ хиннача гІана чІегилгаш пела оархкилга чу ІочуйоахК хица тІоададаь каьхат кІал а дилле, цу тІа бертала пела ІотІа а оттадаь, баьдеча йІайхача метте дІаоттаду. Нагахьа санна ди-бийса даьнначул тІехьагІа гІана кІалхарча оагІон тІа кІай гІоа хьарцa хуле, — тІаккха из мильдью яха лазар да.

Комсашта мильдью яха лазар ца хилийтара царна шии ханнахьа бордосски жидкость тоха еза. ЦІаккха диц а ца долийташ дагакхаба деза цхьа хІама: бордосски жидкость мильдью ца хулийташ лораю комсаш, цхьабакъда, цкъа хинна даьнна из лазар дІадаккхац цо. Цудухьа мильдью яха лазар хилалехьа тоха еза уж молхаш. Цу тІа кхетаде деза лазар хиннараштa де хІама доацилга.

Молхаш тохаш йола ханаш хаоттамга хьежжа, йоачан-екхан хиларга хьежжа къоастаю. Нагахьа санна бІаьсти йоачеш йолаш хуле, молхаш шозза тоха еза: хьалхагІа тохараш—керда дегІаба болабеннача комсий саьргах 4—6 гІалг хьахиннача хана, шоалагІа — комсашта зиза тохалехьа хьалхха.

Цхьабакъда, ха моллагІча бесса эттаяле а, комсий бурилгаш хьахила йолаенначул тІехьагІа тох молхаш.

Каст-каста догІа делхача хана 7—10 ди юкъе а долийташ, юхаетта еза молхаш, екхан йолча хана кІезигагІа етта мегаргья.

Шортта йоачаш йолча хана комсашта тохаш йола бордосски жидкость 2—3 процентни концентраци йолаш хила еза, хІаьта кхыча хьалашка 1—1,5 процентни концентраце хилча а кхоачам ба из. Комсий школкашта 7—12 ди мара юкъе ца долийташ етта еза уж молхаш.

3—4 денал дуккхагІа ха ца йоаеш теха йистеяха цкъара тохаш йола молхаш. Цу гІулакха кхоачам болаш опрыскивателаш хила а еза, сабелгало аьлча денз боад боллалца из болх белга вІаштІехьдаккха а еза. Бокхкача лоархІаме да тохаш йола молхаш дика тохилга. Комсий гІаьнашта шинна а оагІорахьа цхьан боарраме тІакхоачаш хила еза молхаш. Къаьстта эшаш да техача зизаннеи комсий гайдолгаштеи молхаш тІакхачер.

Іалаьмате доккхача маІане да комсашта деш дола гІулакх ханнаханнахьа делга. Гемаш кІалхьекха хила еза комсий гаьнаш, кІотаргаш ханнахьа ниилхъе еза, мугІераштa юкъе оасар хилийта мегаргдац.

Медни купороси коачъяь кІири вІашагІа а тохаш кийчъю мильдью яха лазар ца хилийта комсашта тохаш йола бордосски жидкость, йошаяь медни купорос ІотІаухийт, хаддаза кега а еш, йошаяьча кІира. Комсашта дІатохаргйолча дийнахьа кийчъе еза уж молхаш. Геттара дика хила еза бордосски жидкость кийчъю кІир.

Комсашта мильдью яха лазар ца хилийтара керда молхаш етта а мегаргья: цинеб (тиецин), фталан, циран, каптан, цІаста хлорокись. Цу молхай чІоагІалга-кІаьдалга хьежжа, 0,4 — 0,75 процентни концентрацех етташ я уж молхаш.

Мильдью яхача лазарца лоаттабеча къовсама хьакъехьа лакхехьа вай дийца гІулакхаш чакхдоахо, агротехнически бокъонаш йизза кхоачаш а еш, комсашта хан-ханнахьа гІулакх дойя, — цар Іалашдергда комсаш лазарех лораелга, массе шера а комсий бешамашкара лаккхара хьувкъамаш чуийделга.

Ф. ХИЛЬКО,
«Грозвино» объединене керттера агроном.

ЦІЕЙ СИЙНА

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дузача денна сийна планал совгІа 5200 тонн мехкдаьттеи 23 миллион кубометр цунна хьайоагІа гази яккха декхараш тІаийнад «Малгобекнефта» НПУ III-гІча промысла мехкдаьттахоша. Уж декхараш кхоачашдара къовсам лоаттабу коллектива хІара мехкдаьттахочо.

ХІана санна промысла коллективо дІахо къахьеге шии дош хадал хьалха кхоачашдергда цо. ХІанзале планал совгІа 2635 тонн мехкдаьттеи 14689 эзар кубометр гази яьккхай, балха овсаІле 1,8 процент лакхъяьй, 34600 сом пачхьалкхенна ахча кходаьд. Лакха производственни толамаш дахарах «Малгобекнефта» НПУ карара кара тела ЦІе байракхи хьалхара ахчан премии еннай III-ча промысла коллективана. Шу чакхдаллалца ЦІе байракх карара дІа ца хецийта дош деннад мехкдаьттахоша.

Белгалдаккха доагІа, уж толамаш доахаш кердача боахама рефопмах дикка аьттув баьннилга. ХІанз балха инициатива дукхагІа я болхлочун. материалаш кхояра къовсам лоаттабу массале а. продукци яккхарга дІадолар дохде гІерт. Ишта дика пайда баьннаб промысла ерригача бригадашка боахама расчет балха юкъейоалаярах а. Дийнахьа баьча балха хозрасчетни карточкаш лелалу мастераша. Мел яьккхай продукци, цунга дІалахар фуд белгалду карточкаш тІа. ХІара ше яьккхача мехкдаьтта тоннага мел дІалахад, цхьан дийнахьа баьча балхах шийна фу доагІа ха йиш я болхлочун а.

Насосно - глубинни скважинашка хьалха цІенача насосех мара пайда эцаш хиргабац. Шенача насосашта когаметта къаьнача ремонт яьча насосех пайда эца аьнна ремонтни бригада коллективо еннача рацпредложенех боккха пайда баьлар. Шеначa насосал дукха а дарегІа я ремонте хинна насос. Ремонтера араяьннача 70 насосех пайда эцар бахьан долаш пачхьалкхен 2 эзар сом кходаьд мехкдаьттахоша.

ЛоархІаме да болх беча скважинай фондах дикагІа пайда эцар а. 10 геолого - технически мероприяти чакхъяккхарах 360 тонн деза мехкдаьттеи фонтанни скважинашкара 12901 тонн дай мелови мехкдаьттеи даьккхад. Дукха дика гІулакхаш карагІдаьннад шоллагІча методах мехкдаьтта доаккхача мастер П. И. Батыжев керте латтача участка коллективана а. Мехкдаьтта даккхара керда технологи балха юкъейоалаяра чотах 7000 тонн мехкдаьтта даккха декхараш тІаийцадар коллективо, шоаш денна дош тІеххкоачаш а деш 9000 тонн мехкдаьтта даьккхад цар.

Ишта дика къахьег лаьттан кІаларча оборудованена ремонт еча мастераша Каленникови Манахови керте латтача бригадаша а. Ремонт дика ярах план 150 ди долаш 180 денга дІакхоачаяьй цар скважинашта ремонт ю ха.

Промысла коллективе сийдеш ба рационализатораш мастераш Мамцов, Тебоев, Каленников, механик Дроев. Цар еннача 8 рацпредложенех 1000 сом пайда хиннаб.

Ш. БУЗУРКИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ промкома инструктор.

КАЛИФОРНЕ ГІОЛЛА

ЧІоагІане чІоагІа «мухане» ниисъеннай Калифорне укх шерара бІаьсти. ВорхІ шу йокъал йолаш денначул тІехьагІа штата фермераш раьза хинна, гІадбаха бар йоачаш оттарах. Цхьанцайолча хана бІарччача шера делхачул а дукхагІа догІаш диилхар кхыметтел апрель бутт юкъе а бахалехьа. «ХІанз мукъагІа акхарца дукха хьувза ца дийзача мег вай», — йоахар. ирригационни каналашкахьа кулг дІа а хьувкхаш, Ричард Ромеджа — Уинтерс яхача городилга юххе башха боккха боаца боахам лелабеча фермера.

Ирригацена эшача хих укхаза кІезига мах бодац. Америке массанахьа а санна, Калифорне фермераш чІоагІа калаш ба доходаш, царна хетачох, кхоачам болаш яц, производствага шийга дІадодар тІа-тІа дукхагІа хул, яхаш. Нагахьа санна фермераш ишта калаш хилар теркалдича, хига додар юхедусарг ма дий аьнна хеталаларо-м бокъонца гІалбига а боагІар фермераш.

Цхьабакъда, дерригa кхыча бесса хилар. Даш санна езъенна латтача морхашкара уха догІа цІаккха а соцарглий-хьогІ, аьнна хеталора. Массе оагІорахьара гувнаш тІара чуухача догІан хиша, теІача моттигашка Іа а Іийна, хьеладаьлар баьцадаарий доакъош, дуга кхаш, ерригача комсех ахаш-м мухха а хІалак яьяр. ХІамаш юха дІае езаргья, культураш хувца езаргья, яхаш, кхыдар дар тховра вай вийнача фермера хІанз коладеш хиннар. Кхом бара меттел — совнагІа доале деза дукхха а рузкъа.

Калифорне гІолла айса бергболча наькъа маршрут оттаеш со волча хана, фермашка гІолга могадир сона. Тха штат промышленни дегІаахарца гІоръяьнна яле а, — яхаш дувцар цхьан калифорнийски конгрессмена, — дицдалийта йиш яц, цига хьаеча юртбоахама продукце маьхага диллача, Америке хьалхара моттиг цо лоацаш хилар.

Цунах теш хьо бІаьш километраш яьржа ялача аренашка: кхашка, сомий бешамашка, даьгІенашка, хьунашка тІолла никъ беш лелача хана. Американски ерригача кхыча экономике а санна, Калифорне юрта боахаме чакхйоалаш латт капиталистически фермашта концентраци хилара процесс, кагий а низ кІезига болаш а дола боахамаш дукхагІа низ болчеи доккхагІчеи боахамаша дІаккхехкара процесс. Цхьа шуи ах шуи хьалха а а тІехь укхаза 97 эзар ферма яр, хІанз уж 84 эзар мара яц. Царех эггара йоккхагІа яраша шоай доалахьа дІадерзадаьд дукхагІа беркат даргдолча лаьттаех эзараш гектараш лаьтта...

Сеца моттиг а йоацаш дамман лелаш ба оала юртбоахама болхлой сона бІаргабовнзар, уж цу краяшка гуйрангахьа дІалестача хана арабоал, царна Іалаьмате чІоагІа эсплуатаци ю фермераша. Цхьабакъда, штата административни центра — Сакраменто яхача города гаьна доацаш сога хьахьекхар арабаьннача хана уж Іеш дола «гІирсаш». ХІанз уж моллагІа йола котамий бунаш я, цхьабакъда, хьувкъамаш чуэца доладеннача хана котамаш «арайоахаргья». 12 квадратни метр хулача хІара кІоагилге дІачуховшаргба пхиъ-бархІ саг вола дезалаш.

ХьалхагІа а санна, «дошо штат» аьле цІи йоакх Калифорнех. Сакраментона йистте памятник латт швейцарски капитана Суттера сийна отталаь. Суттера укхаза 1839-ча шера форт а яьй, хьайра а йиллай. Ийс шу даьначул тІехьагІа цу хьаьра юхера ІажагІча металла буртигаш корадаьд. Йолаелар гІоръяьнна йола «дошо хорш». Из лазар дарба ца хулаш хиннад, хІанз а тІехьа дІадаланза да из лазар — 119 шу даьлча а.

Доллача хІаманна а хьалхара штат ше хила безам болаш я Калифорни. Цига эггара дукхагІа да — 50 миллион — жІалеши цискаши. Цига дечча зуламий дукхалга диллача а, карара ца йоалийташ, цо бІубенна шийга кхоаб хьалхе. Бахача нахага диллача —19 миллион — из тІехъяьннай «имперски» штатал Нью-Йоркал. хІанз - хІанз яхар мо цул тІехъяргйолаш я из промышленни производствана а. Пентагона ерригача тІема контрактех 25 процент совгІа Калифорне соцаш я — моллагІча кхыча штатерчул дукхагІа. Сан-Франциско тІауллача ворхІ гувнал лакхагІа урагІа яхай «Америка Банка» небоскреб. Цун финансови гиганта активаша — 15,5 миллиард доллар — Америке а дерригача капиталистически дунеи тІа а къаьсттача сага доалера эггара йоккхагІа йола банк хулийт цунах.

Калифорне промышленно-финансови олигархи чІоагІъяларца цхьана бІаргашта гуш совдаьлар ерригача пачхьалкхен чу а деча доала хьалхле шийга хилийта гІерташ из хилар. Эггара боккхагІа болча лаьттай даьшеи Калифорне йоккхача бизнесои оттаваь вола, хьалха голливудски актер хинна Рональд Рейган бокъонца лерхІаш ва Сакраменторча губернаторски цІеношкара тоссавенна Вашингтона кІайча цІагІа кхача. Кхыметтел хьатІадоагІача шера хулача президентски хоржамашка а тІехь из кхоачашде лаьрхІа, ше хилар къайлакхухьаш а ваи из-м.

Рейгана поход йолаяьй Беркли яхача студенчески городокерча «аьрдехьарча бунтараштa» духьала, миллионераштa дош деннад къеча наха новкъостал дара программа чухнахьа йоаккхаргья, аьнна, штата доалахьарча университеташка дешарах боккха мах тІатохаргба, яхаш, кхерамаш тувс. Монополешта тІауха пайдаш Іалла а дуташ, Рейгана 65 процент алсамйоах бахархой доалахьарча доходашта тІера йоаха налогаш. Губернаторски гІанда тІа из хайна аллха бий бутт мара бац, цхьабакъда, из ха а кхоачам болаш хиннай по доал деш яьккхача юкъагІа итог а еш. «Санди стар» яхача газето ер дешаш алара: «Рейганага доал долча хана кхы а халагІа хургда къеча наьха вахар. Шортта кхоачам а болаш дола калифорнийски вахар царна кхы а дукхагІа гаьнаргла». Атомни герзаца вьетнамски халкъ кхераддара правительство тІехьехаш ва Рейган.

Сох бетта а луш са къамаьлаш хинна бІаьш мугІарера калифорнийцаш — фермераш, дешархой, студенташ, болхлой, кагий бизнесменаш — хоадам боллаш духьала ба правительства вьетнамски политикана. ТІема духьалара уйлаш къаьстта чІоагІа холуш я кагирхошта, студенташта, профессорско-преподавательски балхаш деш бараштa юкъе.

Калифорне штата университета бархІ дешара центрах цхьаннахьа — Дэвисе сона байзар Чикаго порте ха деш а хинна. хІаьтта чукхаьча кагийнахи мехкарийи. Кемашта тІа а йотташ Къулбехьен Вьетнаме Сакраменто яха хий форлах кхеттача уллача цу портера дІаухийт напалм. Цар дийцар сона, Калифорне массе миІингашкара цига ха де ухараша, эстафета санна, шоайла карара кара тел американски напалма доадаь вьетнамски бераш тІадола доккхий сурташ, яхаш. Укх ах шера цхьаь-цхьан секунда юкъагІа дисадац из ха делга. ТІема духьалара уйлаш тІа-тІа совъювлаш хилар хьахьокхаш яр дукххача эзарнеша дакъа а лоацаш 14-ча апреле Сан-Франциско хинна демонстраци.

Бе-башха ба Калифорнера кагирхой. Рельсаш тІа шоаш Іо а бийше, вьетнамски тІем тІа болхача салтехи тІема кхоачамехи еттача поездашта никъ дІакъувлаш ба цхьабараш. Антикоммунистически пропаганда хьал а хьебеш, раьза а хиле тІема форма тІа а йийхе Къулбехьен-Малхбоален Азе джунглешка «патриотически декхар» кхоачашде ухаш ба цхьаькхаш. ТІеххьара а, укхаза тІа-тІа дукхагІа хул шоаш увттаеча кепапа, шоашта хетаращца, шоаш леладераш на гуччахьа обществах дІахаьда баха кагирхой.

Сан-Францискорча Хайт-Эшберри яхача улица районе бахаш ба «хипписаш» оалаш бола кагий нах. Юкъера боаттІа а бийя, цига гІолла корта ара а баьккхе юргІаш тІа а кхехкъ е мІалаша яьха курткаш тІайийха лел уж, когаш берзана хул е сандалеш юкъе екха хул. Духхьала тротуараш тІа Іохайша багІа уж е тоабаш а яь, вІашагІкхийтта лел. Цар болх бац, кортош - можамаш яшац, кулг-юхь дилац. Бананий коасташ йокъа а еш, цунах дом а боахаш, из увз цар марихуанацеи кхыча наркотикашцеи цхьана. Гонахьарча обществана духьала протест яра кепехьа, наркотикий новкъостална «доацар духьала хьувкхаргдолча» вахаре бахара тІахьех цар беррига кагирхой.

Цхьа шу хьалха гучабаьннаб хипписаш Сан-Франциско, хІаьта хІанз, битникаш тІехьашка а тетта, цар гІулакхаш дашха болабеннаб американски социологаш. Цар район — туристаш а телевизионни компаней корреспонденташ а дукха тІаухаш моттиг.

...Цкъа са наькъахо — автомобиль а лехкаш хьалхашка вагІа американски журналист, Валейхо яхача городa юхе наькъах тилар. ВІалла дага а доацаш тхо тІанийсделар тІатоІаяь Іоакъа а йоаллаш болча цхьан кхеранна. Цу Іоакъа тІа яздаь дар ер дешаш: «Джек Лондон — гІоpвaьнна писатель, наькъахо, лектор вьахав укхаза 1905-ча шера денз 1916-ча шерал а». Кхера оттабаьб 1940-ча шера 8-ча июне «Дошочо Малхбузен къонгаша». Писатела сесаг хиннача Шармиан Лондонас «Иразерча пений цІа» аьнна цІи тилла йолча. 1919-ча шера цо йитача цу музея чу ца долхаш миштa Іергдар тхо. Цига гІулакх деш волча саго хоам бир тхога, шера 130 эзар турист хул музее, аьнна. Музей штата средствах лелаеш яле а, хІаьта а цига долаш дацар путеводителаш а е моллагІаш хинна а почтови открыткаш а. Музее хьахьокхача геттара дукхача Джек Лондона шии хиннача хІамашта юкъе книга Іоакъанна кІал уллаш да «Америка социалистически парте, Калифорне штата Оклендски организаце» члена билет. Цунна уллув истола тІа улл духтІа воаккхаш дола йоазув: «Къелахи эшамехи кІалхара довла социализма новкъостала йиш хургьяр-кх адамашка, аьнна хеташ хиннав Джек Лондон». Доглаха хІама доацаш, цІенах баьнна, чубаха тхов-кІийле йоацаш бисача, вахаро аьчача эзараш американцашта доттагІчоа нийсса вар Лондон, — аьннад музеерча кхы цхьаькха каьхата тІа, — аркъала Іотехача дІамигача сага доттагІчоа.

Виталий ПЕТРУСЕНКО,
ТАСС корреспондент.

ВЬЕТНАМА ХАЛКЪ ХЬАЛЛОАЦАШ

УЛАН-БАТОР. Монголе дIахо хьош я США-и цар къулбехьенвьетнамски сателлитийи эскар Вьетнамерча демилитаризованни зоне чудалара а хIаьта иштта Ханоиа Хайфонеи нах бахача районашта етташ йола бомбаш сихъяра а духьалара кампани. Столица кога гIирс беча фабрике йоккха митинг хилар. Цу предприяте бIаьш бола болхлой, гIулакхера нах митинге баьхкар: «США агрессораш, дIадаха Вьетнама тIера кулгаш!», «ДIабаха агрессораш!» яха лозунгаши транспаранташи а долаш. Митинга юкъе дакъа лоацаш хиннараша тIайийцар американски агрессораши цар къулбехьенвьетнамски сателлиташи чIоаггIа харцбеш йола резолюци.

ВЕНА. Вьетнаме машар оттабара Къилбаседа Вьетнаме етташ йола бомбаш соцае а 1954 шерарча Женевски соглашенейларда тIа переговораш дIайолае а еза, аьлар Австре Компарте ЦК секретара Эрвин Шарфа, ше «Нортамукъа бола австрийски нагирхой» яхача организаце съезде къамаьл деш. Оратора белгалдаьккхар, американски агрессораш Вьетнама тIема а е политически а толамаш доахалуш ца хилар.

ТОКИО. США-с Вьетнаме беш бола тIом цу мехка чурча гIулакхашта юкъе лелхийга да, яха уж дешаш яздаьд японски лакхерча дешара заведенешка хьехача е тохкамаш деча доазол дехьарча Iилмахоша шоаш США президентага Джонсонага яздаьча письмо тIа. Къилбаседе етташ йола бомбаш, белгалдоаккх письмо тIа, Iалаьмате чехка соцае а из тIом йистебаларах Къилбаседа Вьетнамацеи Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронтацеи переговраш е а декхарийла я США.

АЛЖИР. Оаха хаьдда харцахьа лоархI Вьетнаме американски империалисташа лелаеш йола варварски агресси, йоах, Iарбий мехкашка социализм хьалъяра проблемай семинара юкъе дакъа лоацаш хиннараша ДРВ президентага Хо Ши Минагеи Къулбехьен Вьетнама председателга Нгуэн Тхогеи яхьийтача послане тIа. Послане тIа ба «бизза бехктохкам а болаш Вьетнама саготаргахьа бовларaи шийи кертамукъал йоаккхача цунна новкъостал дарaи» дунен тIа мел дола прогрессивни низаш тIахьожаш бола тIахьехам.

(ТАСС).

Доазол дехьара

АГРЕССИВНИ ПОЛИТИКАНА НИКЪ БЕХКА

РИМ, 30 май. (ТАСС). «Дунен халкъашта юкъера хIанзара хьал чоалхане хилара бахьанаш за дунен халкъашта юкъерча империализмо, эггара хьалхарча аргIана американски империализм а йолаш, халкъаш кортамукъеи къаман хьакъехьа шоай лоIамеи хилара бокъо бакъе ца тигар, дерригa дунен халкъашта юкъера хьал телхадеш йола турпалча вьетнамски халкъа духьал Америка ВIашагIкхийттача Штаташа лоаттаю агрессивни политика аьлар итальянски Коммунистически парте Генеральни секретара Л. Лонгос Сиена яхача городе моттигерча самоуправлене хоржамаш хилалехьа хьалхха хиннача митинге. «Аьрдехьарча центра» итальянски правительство декхарийла я, аьлар Л. Лонгос, из агрессивни политика гучаяхьа харцъе а Вьетнама Демократически Республика территорена етташ йола бомбаш Iалаьмате чехка соцаелга хьадеха а.

Гаргарча Малхбоален проблема ювцаш Л. Лонгос белгалдаьккхар, из машаре еча переговорий, кхыча мехкий чурча гIулакхашта паччахьалкхенаш юкъе ца лелхара, дерригa мехкаш шоай лоIамеи кхерамалеи хилара ларда тIа къоастае йиш йолаш а късастае езаш а хилар.

БIаргаш дIадувшаде йиш яц, аьлар цо, йоккхий мехкдаьтта компанеш лорае а, хIаьта иштта колониальни доала кIалхара даьнна мехкаш вIашагIкхетарeи чIоагIдаларeи процесс юхасоцае а гIерташ Юкъерча Малхбоале империалисташа лeладеча гIулакхашта.

Гаргарча Малхбоале эттa кризис, аьлар юххера ше йистевоалаш ИКП Генеральни секретара юкъарчал доацаш Италега а кхоачаш я. Цудухьа вай мехка дерригaча машар безача низашта хьалхашка латта гIулакх за вай порташкара дерригa 6-ча американски флота кемаш Iалаьмате чехка арадахар, Италера ерригa кхыча мехкий тIема базаши цигара атомни гераи дIадаккхар, европейски кхерамзлен гIулакхан тIема блокаш дIаяхара гIулакхаи юкъе реальни дакъа лаца Итале йиш хургйола керда арахьара политика дIайолаяр. Берригa нах, машар беза дерригa низаш тIахьех оаха шоай къовсам лакхбара, оаха тIахьех харжархой шоай голосаш ИКП-ана дIалуш, цунца шоай машар безара, США империалисташа лелаеш йола тIема политика харцъяра лоIам дIаккхайкабара.

ДОККХА БАРКАЛ

ХОДЕЙДА, 30 май. ТАСС-а корреспондента А. Письменне хьахойт:

Ходейда (Йемен) 50 километр гаьна йолча городе Баджиле Советски Союзо технически новкъостал а деш цементни завод хьалъеш хилара хеталь торжествааш хилар. Торжествашта юкъе дакъа лоацаш хилар ЙАР президент ас-Саляль, премьер-министра заместитель Джузейлан, ЙАР-а министраш, дипломатически корпуса викалаш, советски специалисташ, городий Ходейдеи Баджилеи, царна юхерча районий эзараш бола нах.

Митинге къамаьл даьча ЙАР-а президента ас-Салала аьлар, дерригaча йеменски халкъо укх денах цIей лоархI, хIана аьлча укх дийнахьа йоллаш я мехка промышленноста лард. Советски Союзо дикка новкъостал ду йеменски халкъа. цементни завод хьалъеш хилар вIалла дукха ха йоацаш а дунен тIа эггара тIехьалисача мехкех хиннача Йемена экономика, культура, вахара хьал лакхдара гIулакха юкъе советски наха лоаца керда дакъа да. Советски наха доккха баркал оал вай цар доттагIала, вежарашха новкъостал деш хилара х.

Гаргарча Малхбоалера хьал хьоздаь, президента аьлар, эггара хьалха американски империалисташ а болаш, малхбузерча империалисташа вай вежарашха йолча паччахьалкхенаштеи халкъаштеи духьаларча заговорийи провокацeйи политика лелаю. Шоай марионетка Израила новкъосталца уж гIерт прогрессивни Сири йохае. Сире, ОАР-а Iарбий кхыча мехкий оагIонгахьа я сийлахь-йоккха Советски Союз.

Митинге къамаьл дир ЙАР-ерча СССР-а посола М. Рахматова а.

27 ЭЗАР ЭЛЕКТРИЧЕСКИ КИЛОМЕТР

1956 шера Коломенски заводо арабаьккхар «10420» яхача цифрал совгIа «Коломенски завода тIеххьара паровоз» яха йоазув тIадола паровоз. 1957 шера СССР-е кхы ара ца хецаш соцадир паровозаш. Электровозаши тепловозаши арахеца йолаелар заводаш.

Дунен грузооборотах 46 процент кхоач хIанз Советски Союзага. ТIа-тIа дукхагIа хулаш бола мухь транспорта дIа-юха бахьа кхувргдолаш, СССР-а керда машиннаькъаш хьадаь ца Iеш, долаш дараш эргадаьха тоа а ду. 1966 шера электровозашка хIама ца эшшаш 100 процент мухь кхаьчар.

Эггара хьалхара ткъо километр хула Баку - Сабунчи яха электрически никъ болх бе болабалийтар 1926 шера. 1955 шера СССР электрически наькъий дIоахалга диллача Францел, Итапел. Швецел тIехьайиса яр. Цхьабакъда, цул тIехьагIа кхо шу даьлча Советски Союзо цу лоархIам болча хьоккхама хьекъехьа дунен тIа хьалхара моттиг лаьцар: 1959 шу долалуш ВIашагIкхийттача Штатий электрически наькъаш 3943 километр дар, хIаьта Советски Союза — 9400 километр.

1961 шера баь йистебаьккхар Москва - Иркутск яха 5500 километр хула электрически никъ. Столицера Байкал ахача Iам тIа аха йолаелар электропоездаш. Из дунен тIа эггара бIаьхагIа бола электрически никъ ба. Баь йистебаьннаб Абакан - Тайшет яха 647 километр хула никъ а. Кузнецки бассейна Малхбоален СибарегIацара транспортни бувзамаш чIоагIдергда цо. Из никъ чакхбаьннаб бирсача тайгенеи Саяна ирача лоамаштеи юкъе гIолла.

Электрически поездашца мухь дIабахьара коммерчески скорость 1,5-зза лаккъеннай, автоматикахи электронни техникахи шерра пайда эца торо хиннай. Советски Союзе ба 27 эзар километр хула электрически никъ — дунен тIа мел долча электрифицировании наькъех дикъагIа дакъа да из.

Укх пха шера (1966 — 1970) кхы а 10000 километр электрически наькъаш тIаккхетаргда СССР-е.

1939 шера мухь кхухьа состав юкъера лаьрхIача цаI—шиъ эзар тонн мара яцар, хIанз йиъ—пхи эзарнега кхоачаш лаккъоннай из. ХIаьта цо дIадийхар локомотивай мощность чIоаггIа лаккъяр. Касталашха Советски Союзе арахеца доладергда 10 эзар тонн мухь тIабола состав йига могаргдола электровозаш.

Михаил ЦУНЦ. (АПН).

Вай мехка чIоагIа йоакхо ю берий. Къаьстта теркам тIабохийт паччахьалкхено школе деша даха ха хьатIаккхачанза долча берий. Царна лаьрхIа шерра - шера керда берий бешамаш, яслеш хьалъеш латт. ДукхагIа йола берий бешамаш дийнахьеи бийсанеи болх беш я.

Царех я Грозне Заводской района № 78 йола берий беш. Воспитателий коллективо дика гIулакх ду цу беша ухача бераштa.

Къаьстта дукха еза бераштa шоай воспитательница Кузайкина Татьяна Васильевна. Цар салоIам сакъердаме вIаштIехьбоаккх Татьяна Васильевнас. Дика хов цунна берий оамалаш, царна дукхагIа деза ловзараш.

СУРТА ТIА: Татьяна Васильевна Кузайкина бераштa юкъе.

П. Михайлова сурт.

КЕРДА ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕШ

Шерагара шерага дукхагIа хул Наьсарерча Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода арахеца продукци. Масала, укх шера биъ бетта арахийца электроинструменташ соахка цу хана хийцачул 21 эзар гаргга дукхагIа я. ХIара денна сборочни цеха конвейер тIара хьаьэц бархI бIаь инструмент.

Доккхий декхараш латт завода коллективана хьалхашка къахьегIама овсарле лакхъяра даькъе. Ала деза, тIакхийттача продукцех 80 процентал совгIьяр къахьегама овсарле лакхъяра чотах тIакхийтта хилар. Уж декхараш кхоачашде йиш хургйолаш заводе оттаьй е езача тайп - тайпарча мероприятей план. Царех цхьа-ярaш хIанзлехьа балха юкъейихьа а яьннай. Царех цаI я салоIа шили долча кIирага доллар. ЧIоагIа лоархIаме да из оборудовани хаданза дикача хьал тIа лелаяра, хIана аьлча болх соца па а беш ремонт е йиш йолаш да тхо хIана.

Бесаш дола металлаш электрически плавка тIара газови плавка тIа дахаро чIоагIа лаккхийр къахьегама овсарле. ЛоархIаме мероприяти я прессформаш хьалххе йIоахъелга. ХьалхагIа болх дIаболабаьчул тIехьагIа прессформа йIоахъяллалца хьаь 6—10 оатхал брак йолаш хулар. Из бахьан долаш дийнахь-бус 600-800 оатхал брак хиле дIайоалар. Из доккха зе за. ХIаьта лакхе хьоахаьши мероприяти юкъейоалаярах шера 35 эзар сом пайда бергба предприяте. Ерригa укх шера балха юкъехьоргьа 400 эзар сом пайда бергбола 39 мероприяти. Хьаеш латт метизаш ергйола механизировани участок, электроинструмент вIашагIйоллаш йола механизировани лини. Поточни конвейерни лине вIашиювзаргья механически, литейно-прессови, сборочни цехаши кийчача продукце склади.

Дукха ха йоацаш СССР-а гIишлой, машиннаькъий коммунальни машинашъяра Министерствас соцам баьб тха заводах Iилмани техникан кердадараш юкъе а кхухьаш комплексно-механизировании предприяти е. Цу гIулакха эша дерригa хьалаш долаш да заводе. ХIанз уж чоалхане декхараш кхоачашдеш къахьегаш я завода коллектив. БIарг хьотташ я сборочни цех. Укхаза вIашагIйоахк арахецаш йола ерригa изделеш. Оборудовани дIанийсьяр, нийнаш тоадар, пенашта басар хьакхар, керда производительни конвейер, гIонна йола помещенеш — из дерригa Iилман ларда тIа болх вIаштIехьбаккхара планах даь да. Цхьа-ши бутт баьлча къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара дерригa балхаш йистедоахаргда. Болхлой къахьегам аттача баккхарал, цар унахцIено лораярал совгIа 100 эзар сом пайда бергба цу гIулакхо. Iилман ларда тIа болх вIаштIехьбоаккхача юкъеззаб берригa болхлой.

Дукха балхаш ду шоай завод хозагIа а дикагIа а хилийтара слесара Аушев Махьмада, мастера Аушев ИсмаIала, автоматий паладчика Дидигов Iадрахьмана, Экажев Яхьяс, дукха кхычар а. Духьала пхьан рационализатора Аушев Махьмада ше болх беча укх пхе шера еннай ткъаьннел совгIа рационализаторски предложени. ХIанз цо йистейоаккхаш латт чIоагIа маьхера рацпредложени шин штампа тIара шин операцех цхьа операци а яь цхьан штампа тIа ергйолаш. Цу предложене кходу бесаш дола металлаш, электроэнерги, шозза лакхлу къахьегама овсарле, балхара мукъавоаккх цхьа саг.

Иштта толамашца накъабаха кийчлу Наьсарен инструментальщикаш Октябра юбилейна.

Б. ГАГИЕВ, завода планово - производственни отдела начальник.

Бераш ахкан каникулашка долха деноша хьатIаккхьачад. Укх бетта царех цхьадараш вай республика районашка хьайийллача пионерски лагерашка салоIаш хургда, вожаш вай республика тIема сийлен моттигашка гIолла походе гIоргда.

Укх деношка паркашка, скверашка, иштта города кхыйолча моттигашка салоIаш ба Грознерча школашка деша багIа дешархой. Къаьстта дукха еза дешархошта Кирова цIерагIа йола парк. Цигара бурчолгаш, лодкаш хехк цар, тайп - тайпарча ловзарах ловз.

СУРТА ТIА: Грозне № 1 йолча школа дешархой лодкаш хехкаш ба.

А. Кобиашвиле сурт.

ПРЕЗИДЕНТ КЕННЕДИ ВЕРАХ ДОЛА БАКЪДАР ЛЕХАШ

НЬЮ-ЙОРК, ТАСС-а корр. С. Лосева хьахойт:

США президент Джон Кеннеди верах дола бакъдар лохаш волча Кердача Орлеана (Луизиана штат) окружной прокурора Джим Гаррисона духьала бараш гIерт из следстви яра йола финансироване ерригa моттигаш дIакъовла, из гIулакх чакхдаллалца дIадахьа новкъарле е а.

«Нью-Орлеане стейтсайтем» яхача газето хьахойтачох, Луизиана штата викалий палато 60 саг 31 - нена духьал а болаш дIаьккхар саг вера гIулакх тахкара луш дола шовзткъеи итт эзар доллар ахча окружной прокурора ма ле аьнна оттаяь предложени.

Цу ханна тешал дара окружной прокуратуро тIахьийха хиннача Гордон Новела адвокаташа Новелах «аьлитт» а дувц, — цунна «моральни зе де а гIерт» аьна бехке вир Гаррисон. Цар Гаррисона духьала судебни иск хьоайир «моральни зе даьд», яхаш, прокуроро Новела 60 миллион доллар дIалалар дIа а лехаш. Кочинос яхача заливе чухьелха кийлуча хана ЦРУ - на бувзабенна, хIаьта 1963 шера 22 ноябре, цунна хетачох, Далласе президент Кеннеди вувлга вIаштехьлаьккха ЦРУ - на вовзаш вола пхиъ кубински контрреволюционер къайла вахьарах США Центральни разведывательни управлени бехке еш моттигерча телевизионни станцена Джим Гаррисона интервью енначул тIехьагIа хьалхьоаяьяр из иск.

Белгалваьнна ва Гордон Новел ше. Дуккха ха хьалха денз дувцаш дар Кердача Орлеане из ЦРУ болх беш хиннав, яхаш, цхьабакъда цун адвокаташа из хаьдда харцдора. ХIаьта Новела защитника Стивен Плоткина, АП хьахойтачох, мукIарло дир 1961 шера Новел ЦРУ сотрудник а хиннав. Кочинос яхача заливе чухьелхача хана Центральни разведывательни управленеи Кердача Орлеанерча а Майамерча а «антикастровски кубинций» группаштеи юкъе связной волаш болх а баьб, аьнна.

Плоткина из аьлар «Нью-Орлеане стейтсайтем» яхача газета Кердача Орлеане волча ЦРУ викалга цхьан мистерга Уайессага Новела яздаь письмо гучадаьннaчул тIехьагIа.

Новел ше хIанз Огайо яхача штате лечкъав. Луизиана Штато из хьава аьнна лаьча дехара жоп луш, Огайо губернатора новоорлеански прокуратурага дIадийхар, нагахьа санна из дехар кхоачашлича «Кеннеди вийнача событех» Новелага хIама хоаттаргдоацаш яздаь тешам балар.

Алжирски семинаро шийи болх чакхбаьккхаб

АЛЖИР, 30 май. (ТАСС). 22 мае хьайийлла хиннача Iарбий мехкашка социализм хьалъяра проблемай семинаро шийи болх чакхбаьккхаб самардийнахьа.

Семинаре къамаьл деш мел хиннараш, йоах цхьа барт а болаш тIаийнача заявлене тIа, чIоагIа лоархIам болча цхьан деша хьакъехьа, къаьстта аьлча — Iарбий мехкашкара революционни болам империализмана, феодализмана, капитализмана духьал баьккха хиларах волча деша хьакъехьа уйлаш цIаш йолаш хилар.

Iарбий мехкашта духьаларча империализма заговора духьаларча семинаро, белгалдоаккх заявлене тIа, «цунна юкъе дакъа лоацаш хиннараш цхьоагIо йолаш хила безара уйла лакх а йир, вIашагIкхетара чIоагIа ларда а елар». Семинара юкъе дакъа лоацаш хиннараша, Iарбий прогрессивни низаш вIашагIкхетарах Iарбий мехкашка социалистически революци чакхъяккхарaи Iарбий йизза цхьоагIо хиларaи тIехьа лоаттабеча къовсаме лоархIам бола герз хургхилара» вывод йир.

«Тахан керда форма тIаэцаш йола империализм, — белгалдоаккх дIахо заявлене тIа, — Iарбий дунен тIа чакхъяккха гIерт къамаш мукъадалара, социальни прогресса, социалистически хувцамаш хилара духьал яьккха йола контрреволюци.

«Дунен халкъашта юкъерча неоколониализма гIулакх кхоачашдеча ВIашагIкхийттача Штаташа хIанз чакхйоаккх Iарбий дуненна духьал яьккха йола, Израиль, реакционни режимаш, ерригa эксплуататорски классаш шийна керте латта заговор».

«Iарбий мехкашкарча революционни боламо, — белгалдоаккх заявлене тIа, — шийи низ Iоабу социалистически мехкашцарча, деглазоагIача мехкашцарча, дунен тIарча дерригaча прогрессивнии кортамукъал езачеш мехкашцарча низашца долча доттагIала, барт - цхьоагIон, дег чура хьаллоацаш хилара гIулакхашца.

АргIан йола социализма проблемай семинар Дамаске ергйолаш соцам баьб.

Хьалха я «Даугавеи» «Тереки»

ЦхьоалгIча подгруппе шоллагIча группа «А» класса СССР-е хьалхара моттиг яккхара футболах ловзачар результаташ:

«Ростсельмаш» (Ростов-Дон) — «Текстильщик» (Иваново) — 1:0. «Спартак» (Нальчик) — «Локомотив» (Тбилиси) — 2 : 1. «Динамо» (Кировобад) — «Динамо» «Ставрополь) — 1 : 1. «Трактор» (Волгоград) — «Рубин» (Казань) — 0 : 0. «Динамо» (Батуми) — «Динамо» (Таллин) — 0 : 1. «Мешахте» (Ткибули) — «Динамо» (Ленинград) — 0 : 2. «Жальгирис» (Вильнюс) — «Балтика» (Калининград) — 0 : 1. «Спартак» (Гомель) — «Даугава» (Рига) — 0 : 1. «Ширак» — «Кубань — 0 : 0.

Футболах ловзаш хьалхара моттиг яккхарах йола таблица

Класс «А», II гр., I подгруппа

31 мая

	И	В	Н	П	М	О
1. «Даугава»	11	5	5	1	9—1	15
2. «Терек»	11	5	5	1	9—1	15
3. «Динамо» Кир	11	5	4	2	11—7	14
4. «Кубань»	11	5	4	2	7—3	14
5. «Мешахте»	11	3	6	2	9—7	12
6. «Трактор»	11	4	4	3	8—6	12
7. «Рубин»	11	4	4	3	8—9	12
8. «Спартак» Н.	11	3	6	2	6—8	12
9. «Балтика»	11	5	2	4	8—11	12
10. «Динамо» Лен.	11	4	3	4	10—7	11
11. «Спартак» Г.	11	2	7	2	8—8	11
12. «Спартак О.	11	3	4	4	12—14	10
13. «Динамо» Т.	11	4	2	5	8—10	10
14. «Ростсельмаш»	11	3	3	5	10—8	9
15. «Локомотив»	11	3	3	5	10—11	9
16. «Динамо» Бт.	11	2	5	4	8—9	9
17. «Текстильщик»	11	2	5	4	7—11	9
18. «Динамо» Ст.	11	2	5	4	5—10	9
19. «Ширак»	11	1	6	4	2—7	8
20. «Жальгирис»	11	1	5	5	5—9	7

Белгалдаккхар: Кир. — Кировабад. Бт. — Батуми. Н. — Нальчик. Ст. — Ставрополь. Гм. — Гомель. Т. — Таллин, Лен. — Ленинград. О. — Орджоникидзе.

СалоIача сахьата

ШИРАЧА ЗАМАН САГ ЛОХАШ

Маца а мича а ваьхав лаьтта эггара хьалха хьахинна саг? Из дош чIоагIа лагадоал археологаштеи палеонтологаштеи. Iилмахоша яхачох Танзане кораьй 1 миллиони 700 эзари шу хьалха ваьхача сага скелет. Эггара хьалха лаьтта хьахиннача нахах вола саг вац-теш на? Вовзаш волча английски Iилмахочо ширача истореи палеонтологеи доктора Микке йоах. Эфиопе территоре тIа корайоагIаргья кхы ширагIча замах. 2—3 миллион шу хьалха баьхача наьха лараш.

1902 шера Эфиопе къулбехьен територе тIа Конт Борге де Бозас яхача хьалхле лелаеча экспедице лийхар ширача замах ваьхача сага тIехкаш. ХIама кораланзар цунна. Цхьабакъда Омо яхача хи йисте ширача заман нах баьха хиларах дог диллийтанзар цу гIулакхо Iилмахошка.

1935 шера юха а цу районе оахкамаш дир профессор Камель Арамбург керте латтача французски экспедице. Эфиопена духьалара итальянски агресси хиннача шерашка Микки ше а хилар Омо яха хий чакхдоалача районе, цига цунна корайир ширача замах ваьхача сага массехк тIехк. Танзане. Ольдиевай яхача къуха чохкамаш деш тIом йистебаьннaчул тIехьагIарча шерашка Микке вывод йир Омо яха хий долача чукхийттача моттиге экспедици яхийта еза, аьнна, хIана аьлча вай хана тохкама средствааш юкъейоалайича охкамаш дича, цунна могаргдар МиккиЙна хIанзалца де ца мегар де: дунен тIа эггара хьалха хиннача сага тIехкаш хIамаш лаха. Цу моттиге экспедици яхийта мукъа баьккхар шийна Микке. Iалаьмате доккха хIама гучадаккха тарлургдолаш боккхача Iилман лоархIаме экспедици из хиларах Эфиопе император Хайле Селассие I-гIа теша а ваь.

Укх шера август бетта денз сентябре кхаччалца цига болх беш хургйолча кердача экспедицена керте оттаргва Микки. Французски Iилмахой Камель Арамбург, доктор Шаваэн Чикагорча университета антропологе доктор Кларк Ховель, Анфре керте латта эфиопски археологаш, хIаьта иштта Микке воI а цунна юкъе дакъа лоацаргдолаш хургба, яхаш дувц. Ши парти а яь болх бергба экспедице. Цхьаьне болх бергба Омо къухара Рудольф яхача Iам тIа дIатIа йолаш. хIаьта вокхо Кене территорегара хьайоалаенна цунна духьал йоагIаш къахьегаргва. Шинне а хьега къа вIашагIтохараш информацеш вIаший йовзийтаргдола радиотелефонни бувзам оттабергба, хIаьта вертолета новкъосталца сурташ а доахаргда, моттиг а йовзаргья.

Виктор МАТВЕЕВ, ТАСС-а корреспондент.

Аддис - Абеба.

МИСТЕРЕИ МИССИСЕИ ИБАРРА ЯХАЧАР ДЕЗАЛ

Цхьа моллагIа тайпара боацаш дукха дезал ба уж — 29 саг. Ала тарлургда кхы а дукхагIа нах болаш а хул дезал. Бакъда цу вай бувцача дезала юкъе дац е вийнIий е йийнIий бераш, йоах Ассошиэйтед Пресс яхача агентства корреспондента. Уж ба миссисеи мистереи Ибарра яхачар къонгаши мехкарийи. Уж бах Гавайски гIайреш тIа (США) йолча Гонолулу.

Цу дезала цхьабараш баьб дага а доацаш цийсъеннача моттигашка цIаьхха. ЗIамагIбарех цаI ваьв Тайжача океана тIагIолла дIайодача реактивни самолета чу, шоллагIвар ваьв цар дезал Сиднее хьатIаккхача боахкаш парома тIа, кхоалагIвар ваьв машина чу, виълагIвар — скори помоща карета кабина чу. Кхозза шолла бераш хаьд. Из дезал кхы а дукхагIа хургбар, нагахьа санна зIамига доллашехьа а диъ бер деппаденаре.

Миша кхебу, Iалашбу уж дезал 60 шу даьннача цун даси 50 шу долча нанас Карнелио Ибаррей. БоккхагIбараша шоай зIамагIбола вежарийи йижарийи Iалашбергбола хIама дергдолаш новкъостал ду оаха, йоах цхьан фирме подрядчик волча господина Ибарра.

Цу дезала доккхагIйола бераш кхийнад — кхо воI летчикаш ба, воIи йоIи лораш ба, кхы цхьаькха йоI а я медсестра йолаш, кхы цхьа воI ва конторе гIулакхе.

«Тхона могаргдац тхоай дерригaча бераштa образовани яла. Лалла хоастам ба боккхагIбараш зIамагIчарга хьожаш.

НАХА ЦА ДУАР ДУА САГ

Цецбаьнна нах бIара а хьежаш, сатийнна цо дуаш дар... пела. Кизга юххера юхх йиа а ваьнна, из Iувшача цун церганш лерга нIана боаттIо санна ду тата дийжачул тIехьагIа «шоллагIа кхача» баа волавелар къона эфиоп: цхьанна а хIаманна сагота воацчоагIа, Iувша а Iувшаш, даа волавелар из... хьастамаш.

Из вац эйла юкъе лелача эфиопски циркера цхьа моллагIа а вола бозбуач. Кхачанна меттел аьшк, кизга, кхы наха юаш йоаца хIамаш юалуш вола Бейене Ифтер е бозбуач а, е кIилло а, е эгIаваь саг а вац. Ер дувц цо шийх лаьца:

— Бера хана денз «аьшка» кхачанна тIаккхуваш хиннав со. Са цу хана 12 шу дар. Асмаре иккий пхьара гIончалла болх беш вар со. Цкъа фусам-даьна ходелар маькха чIегилг йиачул тIехьагIа аз чаме шийи хьастамаш дуилга. Цу дийннахье а итальянца эккхавир со.

Цу хана денз 21 шу дIадахад. МоллагIа бола кхача биачул тIехьагIа, даанза Iе а ца луш, даим хьастамаши кизгеи даа ваьннав Бейене.

— Сога цхьа ди а доаккхалургдацар, — йоах цо, — моллагIа яле а аьшка хIама ца юаш.

Цо йоах вIалла хIама новкъа а доацаш... азотни кислота шуша моллалу шийга. Цу Бейене ше яхачунга диллача, цунна бовзаш ба шийх тарра бола кхы «гурманаш» — Эфиопе бахараш меттел, Суданеи ОАР-и бахараш а.

Бейене мел дийцар цIена бакъ хилара тешал-м дергдац вай.

Цхьабакъда, гучоагIа чам а болаш цо пелаши хьастамеши дуаш хилар — из цIена бакъ да.

Виктор МАТВЕЕВ, ТАСС-а корреспондент.

Аддис-Абеба.

Нах боабаьрашта топаш техай

Наьсарен района ТIой-Юртарча Зурабов Ахьмадеи Даудеи дов а даь Манкиев Башири Мухтари вийнавар, хIаьта Манкиев Султана хала човнаш а яьр.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча судо цудухьа топаш тоха суд яьр Зурабов Ахьмадаи Даудаи.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча суда приговор кхоачашдаьд.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культурах, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем— 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05171 Заказ № 2669.